POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVOM

USTAŠA

VIJESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

GOD. XI. ZAGREB, 7. PROSINCA 1941. BROJ 23

ZAJEDNIČKI GROB ŽRTAVA OD 5. PROSINCA 1918.

IZ SVAKIDAŠNJEG ŽIVOTA
USTAŠKE VOJNICE

U GLAVNOM USTAŠKOM STANU POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVOM CIJENA 3 KUNE

USTAŠA

VIJESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

GOD. XI. ZAGREB, 7. PROSINCA 1941. BROJ 23

Sjećanje jednog tragičnog dana

prigodom 1. prosinca

1. prosinac!

To više nije datum, to je pojam svega onoga, što se počelo odvijati u sumornim jesenskim danima godine 1918., kao razdoblje novog političkog stradanja hrvatskog naroda i kao sudbinska tragedija, koja je protkala naše povijesno zbivanje. To je sinteza onog života, koji nas je preko dvadeset godina pratio kao novo iskušenje, kad je čitava Hrvatska osjetila svu gorčinu političke stvarnosti što je zastrla dva desetljeća stradanja i dva desetljeća krvave borbe. Sva ona sadržajnost, koja se prelila iz općeg previranja evropskog kaosa kroz dva desetljeća proživljavanja, sažeta je u jednom pojmu, u jednoj riječi: prvi prosinac!

Četiri ratne godine s pola milijuna hrvatskih žrtava znače iskupljenje i uvjerenje naroda, da će preko krvi biti ostvareno ono, što je nošeno u svijesti i u snovima vjekova, da će se krv pretvoriti u — slobodu!

To uvjerenje, ojačano krvlju, živjelo je u srcima preko četiri godišnje ratne Kalvarije, pa ipak sve je svršilo tako tragično, ipak nije odlučila ni krv, ni žrtva, ni pola milijuna mrtvih, ni četiri krvave godine, — ništa, odlučila je zakulisna politika, koja je vodjena u pozadini bojišta.

I tako je došao 1. prosinca 1918.

To je bio čin, koji je izveden bez naroda i protiv naroda, bez Hrvatske i protiv Hrvatske, i Hrvatska je svoj put odredila u jednom krvavom protestu, kakav se odigrao 5. prosinca u revolucionarnom pohodu na Jelačićevom trgu.

Ta dva datuma, koja su se odigrala u dvije sredine, kao manifestacija dvaju oprečnih svjetova unutar jednog tjedna usko su povezana i duhovno i krvno, i u ta dva datuma sažeto je oprečno shvaćanje i političko ishodište dvaju pravaca.

1. i 5. prosinca!

Dva dana, dva politička pravca, dva svijeta...

Prvi je dan tudjinstva, dan prevare, a drugi je dan reakcije, dan revolta, dan hrvatstva i dan krvi. U Beogradu je izvršena prevarna igra, ali pravo značenje toga dana odigralo se nekoliko dana kasnije, pravo značenje leži baš u tom refleksu na hrvatske prilike u hrvatskoj sredini, a to je bio refleks krvi i refleks revolucije.

I prvi prosinca poprimio je novo značenje ili točnije to je postao pojam različito promatran i tumačen s dviju perspektiva.

Dok je promatran s beogradskog gledišta, prvi prosinac bio dan ostvarenja velikosrpskog programa, dan kosovske fantazije i svetosavske misli, s hrvatskog gledišta prvi je prosinac poprimio krvavu revolucionarnu boju. S hrvatskog gledišta prvi se prosinac promatrao preko revolucionarnog pokušaja od 5. prosinca godine 1918., preko misli krvi, preko misli oslobodilačke revolucije.

Dva dana vremenski i duhovno rastavljena spojena su u jedan pojam, kao sadržaj dvaju svjetova. 1. prosinac, kao dan srpstva, 5. prosinca, kao dan hrvatstva, dan borbenosti, dan krvi i dan revolucije!

Dva svijeta i dvije protivnosti imadu svoja dva ishodišta i svoja dva gledišta. I ono, što hrvatstvo misli i gleda u 1. prosincu, to je rečeno 5. prosinca, to je rečeno nakon nekoliko dana. Taj je odgovor bio krvav, to je bio odgovor čeličnih kuglica. Takav je bio i takav je ostao kroz dvadeset godina, i kroz čitavo to razdoblje dan prvog prosinca postaje u Hrvatskoj dan otpora, dan demonstracija i protesta, dan hrvatske revolucionarnosti.

To je bio prvi prosinac promatran s hrvatskog gledišta, to je bio dan, koji se nikada više ne smije ponoviti i koji lebdi, kao vječna opomena pokoljenja.

I kad je započeo tok nove ustaške revolucije, onda je izblijedio dan poraza, izblijedio je u pobjedi, poražen u krvi, poražen u ustaštvu. Sukobila su se dva svijeta, i dva dana — dva pojma 1. i 5. prosinca. I pobijedio je dan borbenosti, pobijedio je dan krvi i dan ustaštva, pobijedio je 5. prosinca!

Poglavnikova odredba

O ženskoj lozi Ustaškog pokreta

Žena i majka u ustaškim redovima

Nije bit ustaškog pokreta samo politička boja, srž leži još dublje — u izgradnji čovjeka pojedinca, u izgradnji naroda i države. Stvoriti novog čovjeka, stvoriti novog Hrvata, koji će biti nosilac ideje, nosilac borbe i nosilac žrtve, to je program ustaštva, kao prvi preduvjet izgradnje Nove Hrvatske. Nove i ustaške.

Ustaška Hrvatska! U čemu ustaška?

Ustaštvo je dalo osnovni temelj samobitnom i državopravnom životu, ustaštvo je dalo okvir, dalo je krv, dalo je žrtvu, dalo je revoluciju, ali i onda, kad možda više ne bude potrebna vojničko-revolucionarna snaga, ustaštvo će ostati, baš zato, jer nije povezano samo s vojničkim nastupom, već imade i dublje etičko značenje. Ustaštvo je političkoj borbi dalo revolucionarni karakter, ali je usko povezano s moralnim preporodom naroda, ustaštvo je vjera novog čovjeka, vjera naroda, vjera Nove Hrvatske. Snaga ne leži u imenu, snaga leži u čovjeku, snaga leži u karakteru, snaga leži u izgradnji. I iz ustaškog revolucionarnog pohoda rodit će se nova Hrvatska, rodit će se novi čovjek — karakter, čovjek — ustaša.

Moralna snaga ustaštva, dakle moralna snaga naroda, leži u zdravim narodnim redovima, leži u čovjeku, koji našu krvavu prošlost nije samo doživio, već koji ju je i proživio duboko istinski, kao što se proživljuje radost i žrtva, vjera i pobjeda. Taj hravtski čovjek osjetio je titraj narodne duše u dodiru sa zemljom, koja je biće, koja živi, kao dio života, kao dio duše, kao dio čovjeka, ona živi, kao veza s pokoljenjima i vjerovanjima u vrednosti ognjišta otaca.

Ognjište !

Prošlost, duhovna baština, tradicija, duša, hrvatstvo, snaga — sve, to je ognjište, to je osnovna jedinica, to je osnovna ćelija narodne snage, to je obitelj! Hrvatska obitelj.

Ojačati tu osnovnu ćeliju, da obiteljsko ognjište bude još toplije i još privlačivije, to je program naše izgradnje, izgraditi obitelj, izgraditi Hrvatsku. Vratiti čovjeka obitelji, vezati ga uz ognjište, znači vezati ga uz narodni organizam, vezati ga uz narod i uz Hrvatsku!

U toj izgradnji odličnu će ulogu odigrati hrvatske žene i hrvatske majke — ustaškinje. Ona revolucionarna snaga, koja kod ustaše znači borbenost, kod žene se pretvara u ljubav i u požrtvonost. Jedni stvaraju — drugi izgradjuju, jedni krvare, drugi ljube, jedni žrtvuju drugi odgajaju i usadjuju smisao žrtve u nova pokoljenja, koje ustaška Hrvatska treba, kao novi i čisti naraštaj, kao naraštaj života i naraštaj budućnosti. To je zadatak hrvatske žene, to je zadatak ustašice! Odgojiti mladost i sačuvati toplinu rodjenog ognjišta, usaditi smisao za proživljavanje hrvatstva, kao duše i kao vjere.

I revolucija će dobiti svoju podlogu, a krv puninu svoje snage, jer ustaša će dati okvir, on će dati žrtvu i slobodu, a ustašica će dati sadržaj, ona će dati toplinu, ona će dati snažnu podlogu obitelji, i po jačini obitelji, kojoj daje biljeg žena, mjerit će se jačina naroda i jačina države.

Baš tu će se najjasnije dokazati duhovna podloga ustaškog pokreta, pokazat će se ono, što stvara čovjeka, što stvara duh, jer to je podloga snage i budućnosti. Baš kod žene će se u punoj mjeri izraziti ono ustaštvo, koje možda nije niti vojničko niti krvavo, a koje je opet ustaštvo zato, jer to je čovječnost. Ta moralna snaga ustaštva, doći će najjače do izražaja baš kod hrvatske žene, kod ustašice, i u izgradnji ustaške Hrvatske.

I kad bude hrvatska žena ispunila svoj zadatak u ustaškim redovima onda će izgradnja nove Hrvatske biti potpuna, onda će Hrvatska biti duhovno revolucionarno nova i ustaška!

> Hrvatski je narod u svoju domovinu Hrvatsku došao podpuno IZGRADJEN (organiziran) ne samo obiteljski, nego i vojnički, te je odmah po dolasku osnovao svoju vlastitu DRŽAVU sa svima obilježjima državnosti«.
>
> POGLAVNIK
> U USTAŠKIM NAČELIMA

U nekoliko

Mnogi su ljudi kruhoborci, ali mi smo još napredniji i u jeku ratnih strasti još smo borbeniji, kod nas sve vrvi od grupolovaca.

Tko ste Vi?

»Četvrta s pravom . . .«

*

Nekoji protivnici su se pritajili.

»Strpimo se, kažu, ovo je stanje i onako prolazno.«

Imate pravo prijatelji! Prolazno je ovo stanje i najednom se možeš naći u carstvu nebeskom . . . Kugle nijesu poskupile; . . . nema tu špekulacije.

*

Kažu, da je zima! Malo vjerojatna stvar, kad toliki još uvijek imadu volje za idilični logorski život . . .

*

Zaboravljaju, da ustaštvo nije povlaštena kasta.

»Ja mogu ovo učiniti zato, jer sam ustaša«.

Ne možeš ti brate ništa, ti poznaješ samo dužnost i — kuglu!

*

Dali su milijune na različite pomoći i pripomoći.

»Vidi se tko je rodoljub«, kažu oni. (A prije je inače bio poznati jugović).

Danas je dao za pomoć, prošle je godine dao za bitoljske žrtve, pred deset godina za četnički fond itd.

Kome će još dati?

*

Koga je Bog htio kazniti njemu je oduzeo pamet.

Nekoji još uvijek misli, da ustašu čini ustašom — odora.

Ima nešto u tome istine. I on je po nečemu ustaša, ali samo po — odori!

*

Čovjek bi pomislio, da se vraćaju vremena feudalizma, kad je čovjek imao po 24 imena, 48 prezimena i titula.

Tako i danas čitamo one male bijele kartice što se zovu »vizit-karte«.

»X. Y. Tajnik zamjenika upravnog zapovjednika . . .«

Kao u srednjem vijeku!

redaka . . .

Samovoz (ili kako su ga naši pradjedovi nazivali automobil) je vrlo lijepa stvarca. Istina benzina nema, a ta beštija ne će vode.

Peh!

Ništa, prilijepiš na samovoz onaj lijepi trobojni trokut i voziš se na — rendez ili na pijaču.

*

Još ima pametnih ljudi i ne će svijet propasti.

Gallileo bi uskliknuo:

»Ipak se kreće!« . . .

*

Logornik bi mogao promijeniti ime u samovoz, jer kod nekojih su ta dva pojma nerazdruživa.

Tako bi se u novinama pisalo:

»Samovoz tog i tog logora pošao je sa svojim samovoznim pobočnikom pregledati susjednu ulicu« . . .

Nije loša ideja!

*

Osjeća se, da svi poprimaju neki trgovački duh. Na primjer: Ti meni dades uvoznicu, a ja ebi svinjče!

Zna se što je posao!

Ruka ruku mije, — a zatvor obadvije!

*

Oni opet galame najviše.

Strpite se drugovi! Još samo malo... Joža će pobijediti! Već je blizu Urala . .

A ako on tako brzo ne dodje, mogli biste se zajedno naći — na onome svijetu!

*

Danas: Jedan se tužio: nedavno je dobio namještenje jedan stari politički grješnik! Tko ih to namješta!

Sutra: Prijatelju je podpisao »onaj arak« za osobni ured.

Takovih prijatelja ima mnogo.

*

Kažu da onaj čovjek nije sposoban. Možda je bio, ali to su sve naklapanja. On je sposoban, jer je — državni tajnik.

*

Ljudi uživaju u različitim stvarima. Tako netko uživa, kad se podpiše: seljak-Doglavnik.

Doduše bilo je ***»nešto« 1933. g. ali — o tom po tom! . . .***

Dva sudbonosna dana

1. i 5. prosinca 1918.

Dogadjaji, koji su se odigrali pod kraj jeseni godine 1928., promatrani sa perspektive dvadesetgodišnjeg političkog života, blijede u osvjetljenju one zakulisne i tragične politike, koja je cijeli jedan narod bacila u razočaranje i ono stanje, koje je značilo početak novog križnog puta, početak nove borbe i novih žrtava, . . . početak krvi.

U razdoblju općeg europskog loma, kad se poput lavine počinje valjati sve ono, što se kroz četiri godine nagomilavalo na ratištima, ili točnije na Golgoti europskih naroda, hrvatstvo proživljava svoje kritično razdoblje zahvaćeno razvojem dogadjaja i u sveopćem kaosu instinktivno traži ono, što je nošeno preko svih poteškoća i žrtava, traži Hrvatsku, kako ju je u neposrednom dodiru doživjelo ono mnoštvo, koje je 29. listopada u jutro sumornog jesenskog dana u jednom času osjetilo povjesno značenje tog časa, i mnoštvo je progovorilo, kao glas krvi:

»Živjela slobodna država Hrvatska!«

To je osjetio svaki pojedinac, to je osjetio narod u dodiru sa stoljećima i s povjesnom stvarnošću, i kad je sloboda bila najbliža, ona je bila i najdalje potisnuta mutnom političkom igrom, koja se kaleidoskopski odvijala u jesenskim danima godine 1918., kao tragedija jednog naroda.

Već u razvitku ratnog zapletaja nazrijevaju se obrisi kasnije političke igre i tokom čitavog rata osjeća se jasni sukob dvaju oprečnih nazora. Službena politika srpske vlade s Pašićem postavlja, kao ratni cilj stvaranje Velike Srbije, koja će potpuno zaokružiti Vukov program postavljanjem zapadne granice na Uni. To je bio službeni program i vlade i cijelog srpstva i pred tom stvarnošću lomi se sva politika »Jugoslavenskog odbora«. Možda je bilo teško naći pravu orijentaciju u zapletaju ratnog položaja u političkoj pozadini, i dolazi do zbližavanja na Krfu, koji znači zapravo pomicanje granice još dalje od Une na zapad.

Svi ti politički dogadjaji, koji se odvijaju u planovima europske diplomacije možda tek nejasno dopiru do Zagreba, i dok vodeći hrvatski političari nemaju snage, da jasnije prozru dogadjaje skore budućnosti, Pribićević je sa svojim suradnicima podpuno shvatio značenje zakulisne politike, i on odigrava odlučnu ulogu u jednom fatalnom razdoblju, kakovo se odvijalo pred jesen godine 1918.

Već 29. listopada Pribićević ima izgradjeni plan, i dok sve proživljava osnovnu krizu naglog raspleta, on u jednom času, koji je bio toliko efektan izbacuje krilaticu SHS države, koja je toliko pogodovala saborskoj koalicionaškoj većini. Efekat je uspio i Pribićević polazi dalje, jer osjeća, da to hrvatstvo prikuplja svoju svijest, koja bi mogla odigrati fatalnu ulogu u daljnjem razdoblju, i on već 29. listopada započinje onom sudbonosnom djelatnošću, da što prije zapečati svoje planove, da se i formalno proglasi »ujedinjenje«. Tada započinje razdoblje zakulisne politike, jer u Hrvatskoj se već osjeća vrijenje i trebalo je sve što prije staviti pred gotov čin.

Pribićević više nije mogao računati s uspješnim radom u saboru, vrata stare sabornice ostaju zatvorena i Pribićević svu svoju djelatnost prenosi u krug »Narodnog vijeća«, u krug svojih suradnika. U isto vrijeme on stvara svoju ulicu, koja će taktički odjekivati, kao jeka svih njegovih političkih poteza.

U »Narodnom vijeću« još uvijek se osjeća stanovito sustezanje pred zadnjim korakom, jer se ipak naslućivalo, da će biti fatalan, no u isto vrijeme pojačan je pritisak Pribićevićev, koji izrabljuje opću zapletenost dogadjaja, koji postaju sve teži. Umjetno stvoreni pritisak ulice, djeluje na općenito raspoloženje, ali Pribićević ipak opaža, da bi dogadjaji mogli poteći posve drunika s ratišta biva sve veći, i oni su nika sa ratišta biva sve veći, i oni su mogli odigrati zadnji čin u čitavoj toj igri.

Trebalo je požuriti tok dogadjaja i Pribićevićev pritisak post-je sve teži, a onda dolazi do sudbonosne noći 24. listopada godine 1919., kad je donesen zaključak o polasku delegacije »Narodnog vijeća« u Beograd, da se proglasi »ujedinjenje«. Taj zaključak donešen je od manjine onih, koji nikada nijesu imali prava, da govore u ime hrvatskog prava, i oni nijesu govorili u ime Hrvatske, već su govorili protiv nje.

I onda je slijedio 1. prosinca, kao zakulisni čin jedne tragične igre, slijedio je mimo Hrvatske i protiv Hrvatske, kao dan sramote i prevare, ali glas krvi i glas hrvatstva progovorio je u revolucionarnom odgovoru, progovorio je u revolucionarnom pohodu 5. prosinca godine 1918.

To je bio odgovor na 1. prosinca.

To je bio odgovor krvi, odgovor hrvatstva i odgovor revolucije od **5. prosinca godine 1918.**

Revolucionarni pohod 5. prosinca 1918.

Krvavi prosvjed protiv „ujedinjenja"

Tada je došao prevrat . . .

— — — — — — — — —

Milijuni su osjetili, da se dogodilo nešto, što je sasvim oprečno s njihovim iščekivanjima, osjetili su, da se srušio čitavi jedan svijet, koji je onako zanosno prošao po svim europskim bojištima i najzad klonuo u veličini vlastite prenapetosti. Unutrašnje dinamike nije izdržala napetost, koja je dolazila iz vana i u hladnim jesenskim danima, kad magle zastiru prozirnost horizonata, zaogrnut je velom jedan svijet, jedno zbivanje i sada — prošlost.

A sve je prošlo tako naglo, tako neočekivano . . .

Uspon... uspon... a onda prevrat...

Lom...

Mnoštvo vojnika vratilo se u domovinu noseći u sebi svu težinu europskih razbojišta i jedno neizmjerno pitanje i zahtjev: zadovoljštinu za četirigodišnje krvarenje, zadovoljštinu za jednu veliku i tešku Golgotu.

Šest stotina tisuća mrtvih i ranjenih.

To je bila ratna žrtva Hrvatske!

Šest stotina tisuća...

I oni isti ljudi, koji su godine 1914. pošli na ratište noseći svoju snagu i svoju pjesmu, svoj zanos i svoju vjeru i koji su ponijeli svetu trojbojnicu, kao simbol svojeg puta — do slobode... ti isti ljudi došli su natrag...

Došli su...

Došli su vjerujući, da će iza svih napora i žrtava Hrvatska biti ono, što su nosili u svojim snovima i u svojim mislima, što su nosili preko Golgote — i Golgota više nije bila bol — Golgota je bila vjera u — Uskrsnuće.

Došli su s tim uvjerenjem, ostavivši iza sebe pustoš i pola milijuna najboljih muževa — pola milijuna grobova i četiri godine grozota — i . . .

.... nijesu našli ništa...

Točnije, našli su prazninu, našli su prijevaru, našli su tragikomediju, koja se počela odvijati u pozadini bojišta, kao zakulisna balkanska politika — i dok su se oni vraćali s jednim beskrajnim olakšavanjem, da će naći plod svojih napora, da će naći svoju krv i — Hrvatsku — našli su verige, čuli su zveket veriga, koji je odjekivao, kao cinički smijeh Svetozara Pribićevića.

To je značilo duševni slom...

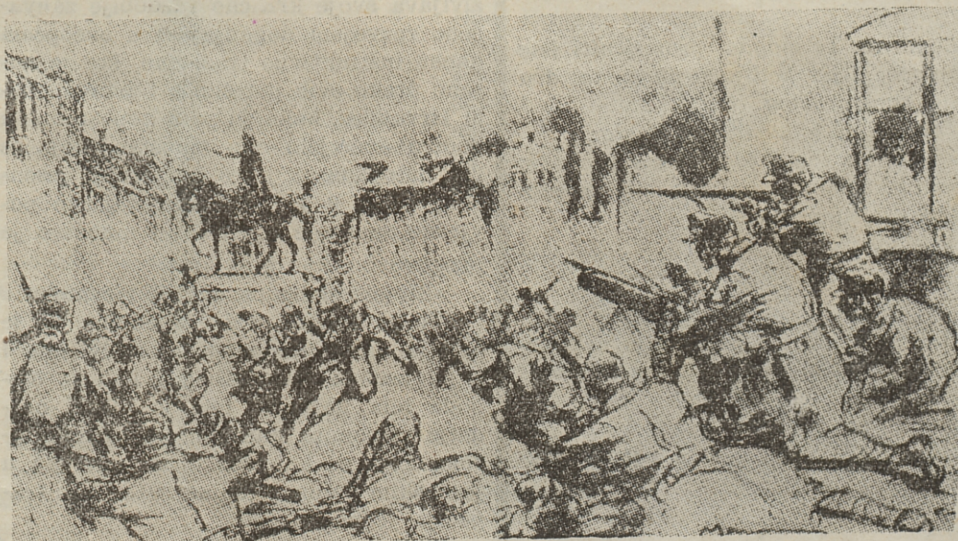
I kao u magli ukazivala se strašna zbilja... ukazivala se prevara... svi napori i grobovi pretvorili su se u... ništa i budućnost je zijevala, kao hladni... mračni — grob... kao mrak!

To su osjetile one tisuće ratnika, koji su se vratili svojim kućama osjećajući svaki trzaj izmorenog živčevlja, svako strujanje vlage... sve, kao uzaludnu žrtvu!...

Ništa...

U Hrvatskoj se u to vrijeme odigrala jedna smiješna opereta, koja je sve snove i ideale, sve iščekivanje i nade pretvorila u — ropstvo! U pozadini ratišta Srbi izvršuju svoje planove i naba za oslobodjenje Hrvatske, koja je započela onog časa, kad je Hrvatska silom uklopljena u Veliku Srbiju.

No najteže se ta prevara dojmila hrvatske vojske, koja je doživjela najveće razočaranje, i još su bile jake uspomene na one dane, kad se trpilo i padalo s uvjerenjem, da će iz te krvi niknuti — sloboda. I dok je bila jasna politička igra Svetozara Pribićevića i njegovih suradnika, medju hrvatskom vojničkom posadom u Zagrebu, osjeća se revolucionarno vrijenje i misao, da silom ostvari ono, što zahtijeva cijeli narod, da se rastjeraju Pribićevićevi suradnici i proglasi Nezavisnu Državu Hrvatska.

Prizor iz krvavog sukoba na Jelačićevom trgu 5. prosinca godine 1918.

[continued from middle column] ...narod se je najednom našao pred veličinom svoje tragedije: »Sinoć je u Beogradu proglašeno ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca«, ta kratka brzojavna vijest, koja je u Zagreb stigla 2. prosinca 1918. značila je uništenje svih napora i sve krvi, to je bila prevara, velika kao i tragedija Hrvatske. Srpska vojska zaposjedala je Hrvatsku i narod se našao pred strašnom sudbinom — pred ropstvom.

A mjesec dana ranije 29. listopada, kad je započeo tok prevrata, taj je isti narod klicao pred sabornicom na Markovom trgu:

»Živila slobodna država Hrvatska!«

To je htio narod, to je narod i očekivao, ali nekolicina ne-Hrvata pošla je u Beograd.

Narod je htio slobodu, oni su mu dali ropstvo!

Narod je htio Hrvatsku, oni su mu dali Veliku Srbiju...

I godine 1918. cijeli hrvtaski narod uvidja, da će započeti nova borba, bor-

Ta misao polako sazrijeva što priliv vojnika s ratišta biva veći i medju vojnicima se osniva »Hrvatski vojnički revolucionarni odbor«, koji će provesti revoluciju u Hrvatskoj i proglasiti oslobodjenje. Taj čin predstavlja važni povijesni datum i razjašnjuje sve ono, što se u Hrvatskoj odigravalo sudbonosne godine 1918.

Zbog polaganog pristizavanja ratnika, dan oružane akcije odredjen je za 5. prosinca.

U Hrvatskoj je sve kipjelo zbog prevare u Beogradu, sve se pretvorilo u vulkansko tlo, koje čeka svoj prodor.

»5. prosinca u jeku najvećeg uzbudjenja, postrojiše se u postrojbe 53 regimente u svojoj vojarni (kako to prikazuje sam revolucionarni odbor) i krenuše po svoju braću domobrance u vojarnu 25. domobranskog pješačkog pu-

ka. Za čas trubač 25. puka zasvira »Zbijer« i priredjeni domobranci svrstaše se u postrojbe na čelu sa svojom pukovnijskom glazbom. U uzornom redu postrojbe polaze Ilicom prema Jelačićevom trgu, praćene sa strane mnoštvom naroda. Padaju poklici:

»Dolje srpska dinastija!«

»Dolje kralj Petar!«

»Živila slobodna Hrvatska!«

Medjutim »Narodno vijeće« osjeća vrijenje, koje nastaje u Hrvatskoj, kao predznak revolucionarne oluje, i u Zagreb se poziva jedan srpski puk, i naoružavaju se sokolaši i mornari, da uguše svaki revolucionarni pokret i da unište »nas, (kako kaže revolucionarni odbor), koji jedini imadosmo smjelosti i hrabrosti, da govorimo u ime hrvatskog naroda, da opovrgnemo sve laži, spletke i povijesno nasilje i da se suprostavimo sramoti nanešenoj hrvatskom narodu«.

U Zagrebu se osjeća neki prikriveni nemir, napetost je rasla, a onda je sve provalilo 5. prosinca, kao protest naroda i kao protest krvi.

Prema prikazu vojničkog revolucionarnog odbora, sam sukob odigrao se ovako:

»Dok postrojbe hrvatske vojske u uzornom redu predvodiše: Ivan Perečić, Dragutin Mort, Ivan Šimunović, Rudolf Cecelja, Petar Cerovski, Franjo Kovačić i Ivan Colarić u isto su vrijeme ljudi »Narodnog vijeća« postavljali teške strojne puške na Jelačićevom trgu br. 4. i 6. i na kući Elza-Fluid, dok su po okolnim kućama bili razmješteni čarkari.

Strojopuškom na kući br. 4. zapovijedao je Miroslav Jurand (sokolaš), na kući br. 6. Marcel Tiček (kasnije ubijen), a na kući Elza-Fluid židov Leopold Deutsch i mornarički časnik Dragutin Dolček!

Borba započinje

Netom što stupismo na Jelačićev trg prosu se po nama strojopuščana paljba i pade prvih par žrtava. Vodje ne napustiše vojnike, već legoše uz nezaštićene strojne puške i hladnokrvno prihvatiše borbu na život i smrt. Prvom strojopuškom na zaokretu Jelačićev trg — Splavnica zapovijedao je vodnik Ivan Petečić, Sentmartoni, Milan Sorman i Rudol Gregurina. Drugom strojopuškom zapovijedao je Emil Perška, Franjo Kovačić i Dragutin Mort, koji su do zadnjeg časa pokrivali uzmak preostalih živih, a potom nastavili borbu s dobro zaklonjenim i zaštićenim protivnikom sve do prvog sumraka, dok nije konačno čitav bataljun bivšeg 5-srpskog puka zauzeo postavu na Jelačićevom trgu i Splavnici.

Trećom strojopuškom zapovijedao je poručnik Vinko Nemčić sa Sćukancem, Weintranhom, Gnidicom i Ružićem.

Četvrtom strojopuškom zapovijedao je Rudolf Cecelja.

Borba je bila teška i krvava i u njoj je palo 14 hrvatskih vojnika, i to:

Stanko Šćukanec, Viktor Kalember, Miloš Mrša, Mijo Staničev, Mato Gašparović, Stjepan Jureša, Josip Lupinski, Ferdo Veršec, Nikola Ivša, Dragutin Kostelac, Andro Martinko, Neparnat, Miroslav Svoboda i Anton Tašner-Jurišić.

Pali su u sumrak hladnog zimskog dana, kad je izvršen revolucionarni pokušaj za oslobodjenje Hrvatske.

Dok su tako hrvatski vojnici padali pod strojopuščanom vatrom, jedna skupina vojnika započela je juriš na zaklonjene strojopuške protivnika. Na kuću br. 4. juriša Šestak Janko, Josip Godler, Antun Pavleković, Ljubo Crnić i uspije im, da razoružaju prvo gnijezdo. Na drugu postavu jurišali su Ivan Šimanović, Matija Vlašić i drugi.

U jeku najteže borbe postrojbe bivšeg 5. srpskog pješačkog puka, potpomognuti srpskim zarobljenicima, zauzeše zasjede na putu u Gornji grad, naoružani bombama i teškim oružjem. Oni opkoliše bojište i revolucionarci su potisnuti pred mnogo jačim protivnikom.

I dok je još krv tekla zagrebačkim ulicama u sumraku hladnog zimskog dana, hrvatsko je zbivanje zastrto gustim velom stradanja.

Krvavi protest hrvatskih revolucionaraca bio je barometar političkog raspoloženja u Hrvatskoj, to nje bio trzaj onoga, što je ležalo u tisućama i milijunima, što je ležalo u narodu, to je bio putokaz političkog života Hrvatske. Krvoprolíće na Jelačićevom trgu baca jako svijetlo u zakulisnu politiku, koja se odigrala u krilu »Narodnog vijeća« i koja je cijeli narod vodila u novu tragediju. Pa i u samom »Narodnom vijeću« taj dogadjaj odjekuje kao neugodni »intermezzo« i premda je ugušen u krvi, ipak se osjeća stanovita bojazan pred tim krvavim protestom jednog naroda. Tadanji vojni državni odvjetnik tražio je postupak prijekog suda i smrtnu kaznu za suučesnike prvog revolucionarnog pohoda, pa ipak »Narodno vijeće« se ustručava i boji istupiti oštrim mjerama u času, kad se najjače osjećala suglasnost cijele Hrvatske s revolucionarnim činom od 5. prosinca godine 1918. Nastojalo se preko svega toga preći gotovo šutke i zacijeliti neugodnu epizodu i konačno je protiv revolucionaraca poduzet redovni sudsko-vojni postupak u kojem su pale slijedeće osude:

Ivan Perečić 10 godina tamnice, Rudolf Cecelja i Josip Šimanović 7 godina, Dragutin Mort, Adolf Švarc, Franjo Kovačić, Janko Herceg i Ivan Babić na 6 i 3 i pol godine, Janko Ronjan, Mirko Milošak, Franjo Gašparović, Marko Majcl, Mirko Draginić, Blaž Šarce, Tomo Ratlaček, Konrad Škreblin, Stjepan Crnčec, Josip Ruklić i Marko Koren na 1 i pol godinu zatvora.

U sveopćoj igri, koja se odigrala godine 1919. krvavi dogadjaj na Jelačićevom trgu bio je mjerilo političkog raspoloženja u Hrvatskoj, jer to je bio protest svih onih, koji su poslije četiri krvave godine tražili jedno bolje rješenje, u koje su vjerovali na bojištima u patnjama, u kojeg su vjerovali, kao što se vjeruje u — Hrvatsku. Godine 1914., kad je sunce obasjavalo njihovu zanosnu mladost, oni su odlazili u vatru i u smrt, da nadju rješenje vjekovnog upitnika, da nadju slobodu, da nadju Hrvatsku, a našli su u njoj težu i još veću — tragediju.

I u atmosferi, koja je bila zamagljena gotovo beznadnim očajem, krvavi dogadjaj na Jelačićevom trgu od 5. prosinca godine 1918., znači protest i zahtjev jednog naroda, to je putokaz, kojim će krenuti dvadesetgodišnja oslobodilačka borba, ... putokaz krvi.

U prosinačkim danima godine 1918. Hrvatska je tražila život, Hrvatska je tražila budućnost, Hrvatska je tražila slobodu, ona ju je tražila u žrtvi i u revolucionarnom pohodu, ona ju je tražila u krvi.

P—o

... Spomenuto je, da se odstrane sa mjesta iz državne službe svi oni, koji su u prošlosti služili neprijateljima hrvatskog naroda... Ove sam ja pozvao, da se odstrane. To su oni koje narod u običnom životu zove laktašima. To je ona plieva, sramotna plieva, to su slavosrbi, ropske duše, koje su robovale svakom neprijatelju hrvatskog naroda, a koji misle, da mi ne gledamo pa su u ovo turbolentno vrijeme od prvih dana uspostave Hrvatske države, kašali da se prolakte, bijući se u prsa, mećući deset ustaških znakova na sebe, pa se onda pokazuju svijetu i govore: »Ja sam od početka«, — možeće još od prije rodjenja, — »ustaški borac«.

Ove sam pozvao da se sami odstrane, jer će njihovo odstranjenje biti bolno.

POGLAVNIK

Krv nije nikada uzaludna

Vječna vrijednost revolucije

Veličina revolucionarno zahvata poprima svoje pravo značenje možda tek iz povijesne perspektive, kad izblijedi osuda svakidašnjice, kad nestane predrasuda i sustezanje pred dodirom krvi i kad revolucionarni pohod poprimi značenje legendarnog misticizma. Revolucija zaoštrava snagu ideje pokrenuvši je snagom elementarne dinamike, i mit krvi ispunja svu onu prazninu što se osjećala s njezinim neposrednim dodirom. I revolucija nije više mrtva prošlost odsječena vremenskim razmakom, revolucija živi kao vječni putokaz i legenda, ona živi kao pojam i kao načelo. Osudjena od suvremenika i zaboravljena od svakidašnjice ona poprima još više značenje u svojoj vlastitoj tragediji.

Tragedija revolucije ne postoji — postoji samo njezina veličina i njezin kult, postoji njezina legenda i mit i u uspjehu i u neuspjehu, postoji njezina snaga — snaga krvi i snaga dinamike, koju možda osjećaju tek oni, koji u vremenskom raz-

maku gube dodir s krvavom stvarnošću, ali proživljuju svu veličinu i snagu krvave mistike. Ali njezin neuspjeh ne postoji ni onda, kad možda iz gledišta svakidašnjice izgleda, kao krvava pogreška fanatizma, jer zahvaća ono, što će dostići možda tek desetljeća u svakidašnjem razvoju dogadjaja.

Rakovica je svojim suvremenicima bila najdalje baš onda, kad se činilo, da je najbliža u neposrednom dodiru, ali kad je razvoj političkog previranja nadraživao sve više nagomilanu snagu dinamizma, onda je Rakovica bila sve bliža, kao jeka revolucionarnog programa, koji je postao izgradjeni politički program u jednom razdoblju, kad je kidanje zatvorenog kruga bio zahtjev političkog života. I tada je Rakovica bila stvarnost, tada je revolucija izgubila značenje vremenskog razmaka, ona je postala suvremena, ona je postala život, jer krv je živjela oživjevši pokoljenja kao nova vjera, krv je živjela kao dinamička snaga i duhovna baština revolucije.

Protkana nekom legendarnošću ona je postala pojam i načelo, ona je postala pobjeda dajući ideji snagu svojeg revolucionarnog zamaha, ona živi u snazi misli i u snazi vjere.

Vremenski razmak opravdava revolucionarne motive, kad iskrsava mesijansko značenje snage, koja je pokrenuta, kao lavina borbenosti i revolta i krv mučenika i apostola revolucije nikada nije uzaludna, krv je iskupljenje onoga, što će dočekati nova pokoljenja na izvoru vjere i snage, na izvoru revolucije.

Protkan s dva desetljeća zaboravi, revolucionarni pohod od 5. prosinca godine 1918., poprima ono isto značenje što ga ima Rakovica, i u drugom pravcu i svijetlu, tek danas dobiva svoje priznanje i svoju veličinu.

U političkoj igri, koja se vodila u Hrvatskoj pod kraj godine 1918., revolucionarni pokušaj od 5. prosinca bio je trzaj hrvatstva, što je 1. prosinca, nekoliko dana ranije doživjelo slom svega onoga što je kroz četiri godine ratovanja nošeno, kao snaga i kao vjera u podnošenju svih napora i svih pregaranja. To je bio općeniti glas hrvatske misli i hrvatske duše, koji je u krvavom krštenju poprimio još više značenje i 5. prosinca postaje odgovor na sve ono što se godine 1918. odigralo kao prevara nekolicine. Možda je teško bilo prozrijeti svu istančanost ondašnje političke igre, kad je općeevropska panika zahvatila duhove, i kad se u jednoj mutnoj perspektivi tek nazrijevalo sudbonosnost dogodjaja.

I u tim sudbonosnim časovima progovorio je glas krvi, progovorio je glas hrvatstva, kao vječni pratilac svih povijesnih prekretnica, progovorio je u revoluciji i baš u tom okviru dobio je svoju višu snagu i pretakao se kroz dvadeset godina novog života u starom položaju podredjenosti i poniženja. Krik krvi bio je jači od svih političkih dogodjaja, on je bio program u daljnjoj oslobodilačkoj borbi. A onaj odpor hrvatstva, koji se već 29. listopada osjeća kao kočnica, koja suzdržava sve Pribićeve planove, dobiva svoju snagu i zaoštrenost, počinje novo političko razdoblje, počinje u znaku revolucionarnog pokušaja, koji će dati osnovnu boju kasnijem političkom razvoju.

I poraz je postao uspjeh, jer je djelovao, kao sugestivna opomena i krik pred zapletajem novog političkog razvoja, koji je bio fatalan u povijesnom razvitku naše oslobodilačke borbe. U jeku najtežih sukoba, 5. prosinca je oživio kao odjev revolucionarne legende i taj dan, koji je postao pojam prihvaćen je kao ishodište svakog političkog rješenja.

Krv je i opet pobijedala i misao revolucije ostala je vječna, misao revolucije po-

stala je dogma i u povijesnom značenju ona je poprimila svoju pravu vrijednost i veličinu.

Jer snaga revolucije ne leži možda u njezinom prodornom uspjehu, snaga revolucije leži u njezinoj vlastitoj veličini i u njezinom mesijanskom značenju, snaga revolucije leži u veličini njezine žrtve i pregaranja.

A žrtva je vječna!

I krv je neizbrisiva...

IMENOVANI USTAŠKI STOŽERNIK BRIBIRA I SIDRAGE

Izdana je ova Poglavnikova odredba:

U smislu točke 3., 4., 8. i 13. Ustava Ustaše hrvatskog oslobodilačkog pokreta ovim imenujem Ustašu

DAVIDA SINČIĆA

ustaškim stožernikom u stožeru Bribir i Sidraga.

Imenovani mora poduzeti sve što je potrebno za konačnu provedbu ustaške organizacije i ustaške vojnice, te Glavnom Ustaškom Stanu podnijeti prijedlog imenovanja svih ustaških dužnostnika.

Za Dom — spremni!

Dano u Glavnom Ustaškom Stanu

Dne 27. studenoga 1941.

Poglavnik:

Dr. ANTE PAVELIĆ, v. r.

Ne može biti sreće, ne može biti blagostanja, ne može biti zadovoljstva bez poštenja, bez rada i bez srca za svojeg bližnjega.

POGLAVNIK

Na dan prvog prosinca

Dan sramote i dan krvi, 1. prosinca, postao je dan otpornosti, postao je dan borbene Hrvatske, koja je u revolucionarnoj oslobodilačkoj borbi tražila svoju budućnost i svoju slobodu. I počevši od 5. prosinca godine 1918. pa dalje kroz dvadeset i dvije godine 1. prosinca je bio dan demonstracija i dan protesta jednoga naroda, koji je tražio svoju slobodu i Hrvatsku. Toga dana padali su znani i neznani junaci, padali su borci, krv je tekla u iskupljenju svete slobode.

*

Poslije 1. prosinca godine 1918. izbije revolucionarni pokušaj hrvatske vojske, da se krvlju sačuva sloboda i 5. prosinca vojska izlazi na ulice, ali na Jelačićevom trgu dočekuje ju iz zasjede napadaj i u toj borbi padaju ovi hrvatski revolucionarci:

Stanko Ščukanec
Viktor Kalember
Miloš Mrše
Mijo Staničer
Mato Gašparović
Stjepan Jureša
Josip Lupinski
Ferdo Veršec
Nikola Ivša
Dragutin Kostelac
Andro Martinko
Miroslav Sloboda
Anton Tašner-Juričić

To su bile prve žrtve u oslobodilačkoj borbi poslije 1. prosinca godine 1918. Kasnije je većina tih boraca pokopana u zajedničkom grobu na Mirogoju.

*

Svake godine izbijale su 1. prosinca demonstracije po čitavoj Hrvatskoj.

1. prosinca bio je dan prevare i dan poniženja, to je bio dan otpora.

Crni dan 1. prosinca.

*

»Prilikom desetgodišnjice »ujedinjenja« 1. prosinca godine 1928. izbijaju u Zagrebu žestoke demonstracije, koje su trajale tokom čitavog dana. Tom prilikom ubijen je na uglu Petrinjske i Jurišićeve ulice omladinac Stanko Petrić, a ranjen je još jedan mladić. U demonstracijama, koje su izbile tokom poslije podneva ranjen je na Jelačićevom trgu još jedan čovjek, dok je mnogo demonstranata uhićeno i zatvoreno.

*

1. prosinca godine 1932. uslijedila je u Zagrebu eksplozija postavljenih ustaških bombi.

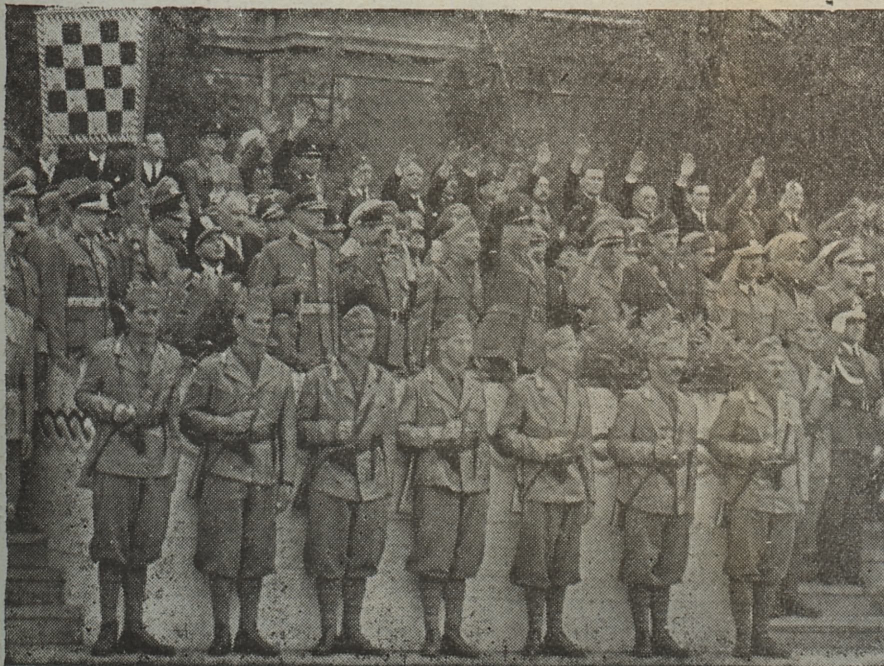
*

1. prosinca godine 1933. pripreman je u Zagrebu atentat na srpskog kralja Aleksandra. Atentat je morao izvršiti Oreb, uz sudjelovanje Antuna Podgorelca i Josipa Begovića, ali toga dana kralj nije došao u Zagreb i atentat je odgodjen. Kasnije su atentatori uhićeni i Oreb i Begović su osudjeni na smrt, a Podgorelec na doživotnu robiju.

1. prosinca godine 1939. eksplodiralo je u Zagrebu nekoliko ustaških »praskalica« po javnim brzoglanim govornicama.

*

I tako je prvi prosinac bio dan demonstracija i dan revolta, koje su se odvijale u sumornim i hladnim danima za vrijeme oslobodilačke borbe.

Mirko Vutuc:

Umorni koraci

Vratit ću se Gospodu sa skromnom
željom u duši,
da budem Njegova jeka.
On me davno čeka,
kada ću mu izdaleka
doći.

Vratit ću se Gospodu,
jer je dobar svima,
makar nije nikom rekao,
da ga voli.

Ne ću se lupati u prsa i hvaliti
priznanjem grijeha,
nego ću nečujno u kutu za vratima stati
a On je dobar,
pa će me i takova zvati.

Pitat će me: Tko si, čiji si brat
i što želiš ti?

Tiho ću pristupiti bliže i reći:
Gospode, tražim smirenje mladosti,
sreću i slobodu Nacije.

Gospode, ja sam Hrvat!

»Mi, naše pokoljenje, postigli smo najveće i najviše dobro za kojim je hrvatski narod toliko stoljeća težio. Postigli smo Hrvatsku, postigli smo Nezavisnu Državu Hrvatsku, koja je izraz svega onoga, što jedan narod za svoju sreću i za svoju budućnost i za svoju sigurnost, za svoj život može samo i željeti«.

POGLAVNIK

(Iz Poglavnikova govora narodnim zastupnicima biv. HSS 11. kolovoza)

Djela i žrtve Ustaškog pokreta

Za ustašku Hrvatsku

Žrtvovati se, dati sve za slobodu, mir i sreću, ove divne nam hrvatske zemlje, geslo je svih hrvatskih sinova, misao vodilja novih hrvatskih ustaških pokoljenja. Neka nam i unašoj daljnjoj borbi i izgradnji uvijek budu primjerom riječi Soldina, koji je rekao: »Što je jedan Soldin? Ništa! Ali mrtav Soldin bit će baklja, koja će pokazivati hrvatskoj omladini put do slobode.« »Lahko se umire za slobodu! Živila slobodna hrvatska država!«

Kako su male naše današnje žrtve prema ovim i sličnim žrtvama naših najvećih sinova iz naše prošlosti. Zato čovjek počima s pravom sumnjati u pravo hrvatsko porijeklo onih, koji malodušno izbjegavaju opasnosti, a da ne govorimo o žrtvi vlastitog života. Tamo gdje kola hrvatska krv, tamo nema straha, nema kukavičluka. Mi se divimo našim junacima, mi ih poštujemo i obožavamo, jer smo junački narod, koji je sve dao i dati će sve za izgradnju ove naše lijepe domovine. Ustaša samo je nova oznaka ovog pokoljenja, koje je dosad izvojevalo najveću pobjedu u našoj prošlosti. Ustaški pokret je sabiralište pojedinaca, koji su bili svijesni ili koji postaju svijesni novog ustaškog doba. Poglavnik, prv ustaša, najveći naš junak, vodi nas i daje nam primjer u toj borbi. Samoprijegor, samozataja, poštenje, odanost narodu i domovini i hrabrost naše su odlike. Zato naprijed, ne sustajati. Naš cilj je jasan: Sreća i zadovoljstvo našeg naroda. Naša borba i naše žrtve to najbolje pokazuju.

*

U borbama s četničko-komunističkim bandama poginuo je hrvatski domobranski časnik Dr. Pavao Bolfek, koji je uvijek u borbi za slobodu svoje domovine bio prvi, koji je odlučno stajao protiv tudjinskih vlastodržaca i koji je bio zaštitnik onim Hrvatima, koji su teško stradali zbog svoga hrvatstva.

Dr. Pavao Bolfek — s nama je!

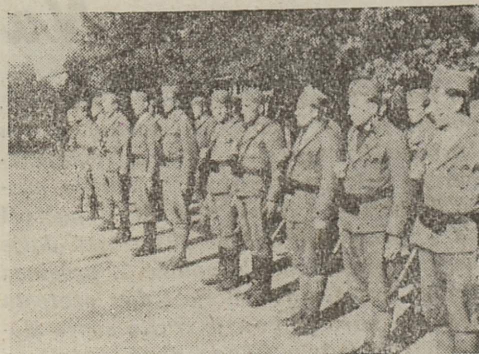
*

Prigodom čišćenja zadnjih ostataka četničko-komunističkih bandi u predjelu Vareš—Olovo u borbi su teško ranjena dvojica ustaša, koji su nakon kraćeg vremena podlegli zadobivenim ranama. Junački su se borili i junački su pali.

Poginuli ustaše — s nama su!

*

U 18. broju »Ustaše« izašlo je pogrešno tisakno ime hrvatskoga mučenika i borca

Martina Nadja, a ne Josipa. Pok. ustaša Martin Nadj iz Ferdinandovaca u doba političkih borbi i početka strahovlade srpskoga kralja neumorno radi za slobodu svoje domovine, te je 1929. god. zatvoren, a kako ga nije mogao zatvor »opametiti« kako su to neprijatelji mislili i željeli, to on još življe sudjeluje u ustaškoj oslobodilačkoj borbi, prelazi granicu i donaša potrebni materijal, te suradjuje s Josipom Poropatom i konačno bude zajedno s njim 1931. god. ponovno uhvaćen i doveden na zagrebačku policiju. Zvjerskim postupkom i »ispitivanjem« beogradski su ga plaćenici ubili, javivši njegovoj ženi i djeci, da se je sam objesio. Ubili su mu tijelo, ali njegov lik ostao je kao svijetlo u borbi za slobodu hrvatskim pokoljenjima.

Ustaša i borac Martin Nadj — s nama je!

Tabornik

Pričat ću vam priču o bogatašu i siromahu. Na staru temu novu varijaciju. Negdje na kraju grada za gradskom mitnicom življahu dva susjeda, dva stvora Božja. Sunce je nad obojicom sjalo, ali je sreća zalazila samo u bogataševu dvokatnicu, dok je naprotiv nevolja ručala i večerala samo za siromahovim stolom. Bogataševim je sobama zvonjela glazba i smijeh, a pod prozorom je uvijek spremno čekao mali lijepi samovoz, da pozove ili doveze vesele gospodareve goste, kojih je bilo, hvala Bogu, uvijek dosta. Naprotiv četiri zida siromahove kućice krila su za sobom jednu od mnogih periferijskih tragedija. Mnogo djece, malo hljeba i bolesna žena bili su sav životni inventar tvorničkog radnika Šimuna. Nakon naporna rada pod visokim dimnjacima, umoran i iscrpljen od rabotanja vraćao se Šimun pod noć svojoj obitelji i odmah bi poslije večere tražio počinka u zasluženom snu. Naprotiv debeli malogradjanin Žiga nije se zadovoljio danjim životom grada, nego je i noću neumorno tražio po različitim klubskim prostorijama, a te su obično bile pod okriljem kakve gostionice, razonode i odmora od svojih trgovačkih briga. On je naime u svagdanjem životu bio trgovac starim stvarima. Ni zaboga ne podcijenjujte njegov posao, jer bi vam o dobrim kvalitetama njegovim mogla posvjedočiti dvokatna zidanica, a niti mali samovoz ne bi baš bio na odmet. Dakako, da je gazdina milostiva uz uvijek novu trajnu ondulaciju posjedovala i čisti perzijaner. Ali svi ti malogradjanski delikti nas ne zanimaju. Radije ću vam izpričati kako su se životni sateliti one dvojice jednoga dana sukobili. Evo kako.

Trgovac Žiga bio je silno društven čovjek, i nije bilo kluba ili stranke u kojoj se on nije barem jedamput našao. Trgovačkim je instinktom ponjušio mnoge društvene sobe i dvorane i svagdje bi tom prilikom sklapao prijateljstva i, naravno, hvatao veze. Tako se je desilo, da on danas pozna polovicu svih gradjana našega grada. Koliko li je za njim zaostao samo, na primjer, njegov susjed Šimun, kojemu je najveći gospodin, kojega je on baš lično poznavao, bio njegov predpostavljeni majstor.

A vrijeme je teklo, plivali su dani, politike su rasle, padale i propadale. Budućnost je u svom naručaju nosila uvijek nove prilike.

Krojači su marljivo šili odore; sokolske, četničke, a na koncu su se pojavili i zaštitnički klobuci. Što ćemo, moda se uvijek mijenjala, a kako je gosp. Žiga uvijek bio savremen čovjek, krojači su i njemu često uzimali mjeru.

A onda dodje vrijeme u koje se sažali Gospod nad žrtvama hrvatskoga naroda i odredi mu dan oslobodjenja. Jedna snažna organizacija stala je kidati lance ropstva. Narod se je budio, rasla je nada u razočaranim rodoljubima. Čekalo se samo pravi čas. I taj je došao, jer je morao doći.

U silnoj trci i zbrci zadnjih dana pokojne kraljevine, u metežu mobilizacije, susreli smo trgovca Žigu doduše nešto zabrinuta, ali savršeno upućena u stanje stvari. Mobilizacija ga je, istina, lišila njegovog samovoza, ali je on sam u novi poredak ušao kao podpuno izgradjen i spreman rodoljub.

Tek je proglašeno oslobodjenje, a on se već uputio u prostorije u kojima je, hvala Bogu, već p r i j e jedamput bio, a da stvar bude još bolja, tamo je u

Uzalud vam sve...

Hrvatski je narod s krvlju i žrtvama stekao slobodu. Krvava je ta sloboda, jer je krvlju i stečena. Osam vijekova mi smo se borili za nju. Dizali smo se, padali, borili. I sada, kad je posjedujemo, sada se još dižu naši neprijatelji, s kojima smo se kroz vijekove borili, dižu se da nam je uzmu, da nas opet učine robovima.

Ne znam kako su tako ludi. Zar nisu vidjeli kako smo se grčevito borili za nju, zar nisu vidjeli koliko smo prolili krvi i ipak — nismo popustili. Krvarili smo, kao janje što se trza pod nožem, krvarili smo, — ali popustili nismo. Toliko smo se borili i da sada, kad je već pobjeda naša, sada da bacimo oružje pred šačicom neprijatelja!

Zar nisu vidjeli, zar se nisu uvjerili kroz osam prošlih stoljeća, kakovi smo mi sluge. Zar nisu se uvjerili, da Hrvat nije rodjen da robuje, nego da vlada, da vlada, ali ne na tudjem, nego na svojem dobru. Hrvat je miran, kao janje, ali je i krvoločan kao zvijer. Miran je, jer ne želi, jer se ne bori za tudje, nego je zadovoljan sa svojim. Ali Hrvat je, neka dobro znaju svi naši narodni neprijatelji, Hrvat je krvoločna zvijer, kad je u pitanju njegovo vlasništvo, njegova domovina. On ne će tudjega, ali ne da, pa makar i krvlju obranio, ne da ni svojega.

A naši neprijatelji, ludjaci, još se nadaju da će prevariti hrvatski narod, da će mu oduzeti ovo što danas posjeduje. Ali uzalud im sve. Hrvatski je narod ovo stekao krvlju i žrtvama svojih najboljih sinova i on, ni za koju cijenu, ne da, ovoga što je danas krvavo postigao. Imamo svoju državu, svoju slobodu. Hrvatskoj sviću novi dani, dani mira i sreće, dani rada i blagostanja.

Radit ćemo — ali ćemo sami ubirati plodove.
Branit ćemo svoju slobodu — ali ćemo je i sami uživati.
Borit ćemo se protiv neprijatelja — ali bit ćemo gospodari na svome.

Uzalud vam, neprijatelji, kako se vi svi zvali: Židovi, komunisti, četnici i slavosrbi — uzalud vam sve vaše muke. Možda uvidjate da ste pobjedjeni, da za vas nema života. Nema vam života, jer se više ne će moći živjeti na tudjoj muci, a vi ste se hranili tudjim znojem, nema vam više života, jer prošli su dani izrabljivanja radništva, jer i on je postao pravi čovjek, a vi ste ga prije držali za onoga, koji mora služiti vašem kapitalu. Nema vam više života, jer su prošla vremena, kad ste mogli mirno uništavati hrvatski narod, izrabljivati ga, ubijati njegove najbolje sinove, uništavati njegove obitelji, demoralizirati njegovu mladež.

Prošla su vremena »demokracije«, propala je Stara Europa, Europa divljaštva, Europa ropstva, Europa izrabljivanja, propadaju svi neprijatelji hrvatskog naroda, a diže se Nova Europa, Europa rada, mira, poštenja, diže se Nova Hrvatska sreće, slobode, Hrvatska blagostanja.

Uzalud vam neprijatelji svi napori, vaša je propast neminovna, a naša je sloboda osigurana.

Jer vi ste za laž, mi za istinu, vi ste za izrabljivanje, a mi smo za rad, vi ste za nepravdu, a mi smo za pravdu.

MI SE BORIMO ZA PRAVDU, A PRAVDA MORA POBIJEDITI.

V.

> *... Vi znadete, da ono, što mi radimo nije ništa drugo u stvari, nego provadjanje u život nauke i ideja Ante Starčevića u nacionalnom pogledu, a u društvovnom pogledu misao i rad Stjepana Radića, koji je učitelj za seljačku misao i ideju.* POGLAVNIK

---

općoj strci pronašao i nekoliko znanaca, koji su sretni, da im je došao poznati čovjek, odmah mu dodijelili i neku dužnost.

U isto to vrijeme progledao je i siromašak Šimun i prolivši suze radosnice potrčao je s puškom na obranu svoje domovine. Nekoliko se mjeseci probijao sa hrabrim četama izmedju zabitih klanaca i mrkih klisura izlažući svoj život za slobodu Hrvatske, a kad se vratio sa razbojišta i prešao mitnicu već su ga u njegovoj kućici čekale velike novosti. Žena je pričala: »Svi su susjedi postali veliki Hrvati, mnogi su postali povjerenici zaplijenjenog židovskog kapitala. I odore su dobili...

»A onaj tamo...?« pitao je Šimun gledajući u susjedovu vilu.

— On? On ti je tek postao gospodin. Imenovan je za povjerenika židovskih imanja po selima... —

»Šta, ona hulja?« Iz Šimuna je provalio gnjev i jad svih onih dvanaest godina njihova susjedovanja.

— Već i odoru nosi..., a čula sam, da hoće postati tabornikom za kotar.

»Još i to. I odoru već ima...« Šimun se gorko sjetio svih onih parada u najrazličitijim odorama. Obuze ga gorčina gledajući svoje pocijepano odijelo. »Ako ima pravde, ne će tako ostati! Mi koji smo godinama stradali, jer nijesmo ni časa zatajili svoga uvjerenja, mi koji smo plakali i kleli sudbinu svoga naroda, koji smo sanjali i čeznuli za slobodom i nijesmo se nikada ogriješili o narodne svetinje, zar mi da budemo opet pod komandom izdajica i laktaša? Idem odmah na logor i protestirat ću nad nepravdom...«

Pred logornikovim je vratima Šimun morao lijepo čekati na red, a bilo baš taj dan vrlo mnogo stranaka. Imao je vremena, da si u glavi sredi sve misli, pa kad je konačno došao na njega red, sam se je sebi začudio, kako je lijepo govorio mladomu logorniku. Ovaj ga je do kraja saslušao, a onda mu rekao:

»Ja ne sumnjam u istinitost vaših riječi, ali ja trebam dokaza...«

Dokaza... Hm. Kakvih dokaza, kad je Šimunu bilo jasno kao sunce, da je Žiga jedan obični špekulant.

»Vidite, dragi gospodine, a toga su nam čovjeka upravo predložili za tabornika. I to kako vidim dvojica od uglednijih ljudi.« Šimun je stajao pred logornikom u nedoumici.

— ... toga lopova za tabornika, a ja koji sam zajedno s Hrvatskom stradao i borio se, koji sam i život svoj izložio za nju, ja sada ne mogu uvjeriti te ljude, da govorim istinu? Žalit ću se, tražit ću dokaze, pa makar zapustio sve ali onaj debeli jugović ne će postati tabornikom. Ne će smjeti nositi ni časne ustaške odore, ne smije biti niti povjerenikom židovskih dobara, jer će ih taj podli staretinar razprodati u svoju korist i opljačkati državu. —

— — — — — — — — —

Sažalio nam se taj mali, siromašni čovjek sa predgradja i mi smo zajedno s njime pošli u potragu za dokazima. Tragali smo i tražili, ali sve uzalud. A ljudi, koji su nam mogli dati korisnih podataka tako su nam uskraćivali svoju pomoć, da smo mirne duše mogli zaključiti, kako i njih tište isti rodbinski grijesi svih pripuza i beskičmenjaka. Niti na jednom popisu nijesmo pročitali ime našega susjeda, a ipak su mnogi vidjeli u najraznobojnijim odorama i nakićena svakojakim značkama. Uistinu je imao mnogo smisla za kamuflažu. Ipak smo sastavili nekakvu tužbu ili žalbu i sada čekamo odluku ustaškog stožera.

I mi vjerujemo, da će ustaštvo pobijediti, mi vjerujemo, da će pobijediti istina...

Jer ustaštvo je — istina!

IZ RAZDOBLJA BORBE

Burni dan 1. prosinca godine 1928.

Krvave demonstracije na zagrebačkim ulicama

U jesen godine 1928. osjeća se sudbonosnost dogodjaja u političkom životu Hrvatske, osjeća se pritisak, koji postaje sve teži, obruč političke slobode steže se sve više od lipanjskog krvoprolića i već se osjeća težina diktature, koja je sve bliže. To se osjeća kroz sve one demonstracije, koje su se počele odvijati onog fatalnog poslijepodneva 20. lipnja i koje se nastavljaju dalje preko ljetnih mjeseci, a poslije 8. kolovoza one silaze u kritično razdoblje, kad se jasno zapaža igra beogradske zakulisne politike i kad su amputacije i dalje u pripremanju šestosječanjskog manifesta. Preostala je samo krvava stvarnost poslije svih političkih neuspjeha i što politička atmosfera u Hrvatskoj postaje sve tmurnija i teža, osjeća se jače revolucionarno vrijenje, i sva ona borbenost što je niknula u najbučnijim protestima poprima odredjeni oblik; osnivaju se prvi revolucionarni rojevi i čitavi politički život Hrvatske polazi novim putevima u spoznanju jedne teške stvarnosti: Hrvatska polazi preko krvi do ostvarenja svojih političkih ideala.

Krvlju do slobode!

Ta borba dolazi do odlučnog razdoblja i u jesen godine 1928. već se jasno opaža, da je cijela Hrvatska ujedinjena u misli otpornosti, i sve one demonstracije i revolucionarno pripremanje znači uvod u novo razdoblje — u razdoblje krvi i u razdoblje revolucije.

Politički položaj u Hrvatskoj poprimao je podpuno drugu boju promatran iz kalimegdanskih perspektiva i Beograd je vjerovao, da se lomi kičma političkog odpora, koja će biti konačno slomljena šestosječanskim manifestom.

Samo stog gledišta može se prosuditi izazivačka akcija, koja se odigrala u Zagrebu 1. prosinca godine 1928. i koja je prošla, kao krvava tragedija preko zagrebačkih pločnika, ali i kao protest i dokaz moralne i revolucionarne snage naroda.

Poslije svega onoga što se dogodilo od 20. lipnja dalje, u Beogradu se vjeruje, da je politički položaj zrio za akciju »jače ruke« i ta fatalna akcija morala se odigrati 1. prosinca, kao desetgodišnjica »ujedinjenja« i to baš na onako vulkanskom tlu, kao što je zagrebačko, i gdje je reakcija bila najjača.

Taj izazov »ujedinjenja« proizvodi pravu buru ogorčenja u Zagrebu, gdje je sve spremno za veliki lom. Tu se osjeća vrijenje medju mladim revolucionarnim elementima, koji program proslave »ujedinjenja«, prihvaćaju kao otvoreni izazov.

Osjeća se komešanje i što je taj fatalni dan bio bliže, mladi su djelatniji.

U predvečerje 1. prosinca Zagreb je poplavljen letacija, u kojima se pozivlje gradjanstvo, da ne sudjeluje u proslavi. Spremala se »protuproslava«, ili točnije spremao se odgovor mlade, revolucionarne Hrvatske na izazov Beograda; 1. prosinca morao je postati dan borbenosti i dan otpora, to je morao postati — dan protesta.

Letci su kolali gradom i što se više približavao taj dan, osjeća se u Zagrebu sve jača napetost, koja raste kao politički barometar.

Vrijenje je sve jače...

Približava se 1. prosinca...

Od katedrale do jednog groba

Došao je sudbonosni dan!

Prvi prosinac 1928., bio je tmuran, kao i politička atmosfera u Hrvatskoj. Zagreb ima izgled opće uzrujanosti, koja se osjeća na svakom koraku, sve iščekuje rješenje zagonetke, koja će se rasplitati u krvavom sukobu. Redarstvo je zaposjelo najvažnije točke grada i atmosfera je bila sve gušća i sve teža.

Prije podne vojska izlazi na ulice i kreće prema katedrali, gdje će se odslužiti svečani »Te Deum«; i mnoštvo naroda kreće s vojskom i ispunja prostor pred katedralom. Uzrujanost je sve veća i već počinju padati prvi protesti i poklici; u taj čas spuštene su s prve galerije tri velike crne zastave. Na jednoj zastavi bilo je bijelim slovima napisano: »1. prosinca 1918.«, a na drugoj je bio crno-bijeli hrvatski grb, a na trećoj je bilo napisano: »20. lipnja 1928«.

Bio je to znak za uzbunu!

Slom je započeo...

U jednom času izbije revolt mase, izbije sve ono, što je ležalo nagomilano od 20. lipnja 1928. dalje. — Dok pred katedralom započinje bura demonstracije i dok se vojska sprema da puca u masu, redarstvenici polaze na galeriju, i dvije zastave padaju s tornja, dok je treća uvučena; redari dovode trojicu mladića, koji su držali zastave, demonstracije postaju sve jače. Redari vode uhićene prema Petrinjskoj ulici, a mnoštvo svijeta ih slijedi kroz Bakačevu ulicu preko Jelačićevog trga. Ogorčenje mase sve više raste, i kad su svi stigli do Petrinjske ulice pada prvi redarstveni hitac.

»Živjela nezavisna Hrvatska!«

»Dolje policija!«

Demonstranti navaljuju na redarstvo i u to pada drugi hitac, zatim treći, četvrti... a onda čitavi plotuni. — Ogorčenje mase dostiže vrhunac.

»Dolje zlikovački režim!«

»Dolje ubojice!«

Iznenada se u sveopćem metežu čuje sveopći jauk:

»Ubiše me, jao majko moja!«

Na pločniku je ležao Stanko Petrić u lokvi krvi s prostreljenom glavom.

Krv je tekla...

Nasred ceste ležao je u krvi jedan redar, dok je drugi sjedio i držao se za nogu jaučući.

»Jao majko!« vikao je netko iz jedne veže. Na zemlji je ležao mladi radnik u krvi.

Nekoliko omladinaca priskoči za hrvatskom zastavom, koju umoče u svježu krv. Ta je zastava izvješena na prostorijama stranke prava, kao simbol krvave borbe. Redarstvo je više puta pokušalo skinuti zastavu u jeci najvećih demonstracija.

I krvava zastava lepršala je u sumornom danu borbe.

Krvava hrvatska zastava.

Prolivena krv djelovala je kao uzbudjenje i kao snažna sugestija i demonstracije se pronose čitavim grad[illegible] i mnoštvo naroda donosi cvijeće u [illegible]trinjsku ulicu na mjesto gdje se [illegible]gralo krvoproliće i prolazi u zaklad[illegible] bolnici pred odrom Stanka Petrića.

Krvavi dogodjaji prodiru i do sre[illegible]njoškolske omladine, koja protestira protiv službenog održavanja proslave; oni izlaze na ulice i pridružuju se sveopćim demonstracijama na sveučilištu. Po cijelom gradu omladina pjeva na ulicama »Lijepu našu«.

Sivi prosinački dan bio je još tmurniji i još teži...

Oko podneva uzbudjenje se smiruje i čitav grad poprima žalobni izgled. Za-

tvoreni su svi lokali i po čitavom su gradu izvješene crne zastave.

Zagreb u crnini!

1. prosinca 1928. godine...

Već u prvim poslijepodnevnim satima osjeća se medju gradjanstvom još jače uzbudjenje i mnoštvo dolazi u zakladnu bolnicu, mnoštvo dolazi na mjesto krvoprolića i ogorčenje je sve jače, dolazi do novog loma!

Jedna grupa demonstranata polazi iz Ilice prema Jelačićevom trgu.

Provalila je nova bura!

Kad su demonstranti došli do Jurišićeve ulice, iz prvih kuća ispada policija i napada na mnoštvo. Sukob je sve oštriji i tada započinje pucnjava u kojoj jedan čovjek pada ranjen.

To novo krvoproliće djeluje kao još jači izazov, i dok se u gradu upaljuje prva rasvjeta u sumraku dana, izbijaju još snažnije demonstracije.

Borbe s redarstvom i vojskom

Oni demonstranti, koji su napadnuti od redarstva na uglu Jurišićeve ulice, povlače se prema Dolcu, gdje se baš izgradjivala nova tržnica. Redarstvo je kordinama zatvorilo prilaze na trgu, ali u pozadini su se skupljali demonstranti i oštro protestirali.

Oko Dolca se odvijala prava bitka.

Demonstranti su se utaborili medju gradjevinama i čim bi im se redarstvo približilo bilo bi dočekano čitavom tučom kamenja. Redarstvo je više puta pokušalo prodrijeti na Dolac, ali bi uvijek bilo odbijeno.

I tada je započela opsada.

Demonstranti su se salijetali sve do Jelačićevog trga, gdje su kamenjem gadjali redare, a kad bi ovi pokušali pucati, povlačili bi se opet na Dolac. U isto vrijeme razvile su se jake demonstracije u Dugoj ulici i na Krvavom mostu. I kad je mrak bio sve veći, začuju se zvukovi vojničke glazbe s Jelačićevog trga.

Uzbuna!

Bio je to drski izazov u danu, kad je prolivena krv na ulicama. I uza sve to oko 7 sati na večer krenula je iz dočasničke škole u Ilici grupa vojnika s bakljama i vojničkom glazbom. Naprijed je išao odred redara, a na kraju drugi odjel redarstvene konjice. Ta povorka krenula je Ilicom prema Jelačićevom trgu praćena demonstracijama i zviždukom. Na Jelačićevom trgu reakcija je najjača.

— To je provokacija — vikalo se sa svih strana.

A onda je počelo letjeti kamenje i padati poklici:

— Ubijena su tri čovjeka!

— Sramota!

Redarstvo je stalno rastjeravalo demonstrante. Na Zrinjevcu pred »Seljačkim domom« jedna grupa mladića dočekuje povorku oštrim poklicima:

— Živjela Hrvatska!

— Živjela Sloboda!

Konjanici, koji su pratili bakljadu, rastjeravali su demonstrante, ali oni se opet okupljaju i demonstriraju.

Medjutim je povorka krenula preko Zrinjevca u Mihanovićevu ulicu, a onda Gajevom ulicom u Kukovićevu (bivšu), pa zatim Gundulićevom i Marovskom prema Prilazu.

Razdražljivost zbog povorke provokatora raste i kad je ona došla na Prilaz do križanja Medulićeve ulice i Prilaza ispaljeno je iz kapije broj 17 nekoliko revolverskih hitaca prema povorci.

Nastala je panika!

Vojnici su stali i počinju se bezglavo komešati na sve strane. Poslije prvih metaka nastaje čitava paljba i sa svih strana nastaje pucnjava na povorku. Čak su se i prozori na kućama počeli otvarati. I na povorku je letjelo kamenje. Jedan je kamen pogodio veliki bubanj. Povorka je bila raspršena i prestrašena i jedan je metak okrznuo po licu poručnika, koji je vodio povorku. On je zaustavio četu koja se povukla na desni pločnik. I sada je nastao još žešći sukob. U pucnjavu se umiješalo i redarstvo, i dok su se vojnici povukli u vojarnu, redarstvo je pretražilo okolicu, ali sve uzalud.

Izazivači su bili rastjerani.

To je bio najjači protest i dokaz da se Hrvatska odlučila na novi put, — put krvi....

Na zagrebačkim ulicama bilo je živo i dogodjaji su djelovali uzbudljivo. Baš te je večeri bila u kazalištu najavljena »Prodana nevjesta«. I čim je glazba počela intonirati ouverturu, omladina počinje demonstrirati i čak padaju hitci. Nastala je strahovita panika medju publikom koja se odmah razbježala.

I grad je utonuo u tamu i u tišinu. Ulice su opustjele, a crne zastave sablasno su lepršale u hladnoj noći; samo se čula buka redarstvenog samovoza, koji je cijelu noć dovozio nove uhićenike.

I prvi prosinca postao je dan borbenosti i dan propusta, to je bio dan otpornosti hrvatstva, koje je u krvi tražilo svoje otkupljenje.

Dok je cijeli Zagreb bio obavijen tamom i velikom tugom, u karminu revolucionarnog žara ukazivala se vizija nove borbe za oslobodjenje Hrvatske — vizija nove Golgote i nove krvi i vizija nove Hrvatske, — Ustaške Hrvatske.

Bila je to vizija krvi, prvog prosinca godine 1928.

Svoja riječ u svojoj domovini

Ima jedna razlika koja je nastupila u našem životu i koje moramo biti svijesni. To je razlika u našem položaju. Dok smo, naime, do sada mi bili jedna fronta a vlast druga, danas mi imamo svoju DRŽAVU, koja nema nikakovih drugih ni ciljeva ni zadataka do zadatkaa i ciljeva, koji izviru iz činjenice, da je to država narodna, država hrvatska.

Dok smo prije mi sačinjavali jedan tabor, a vlast drugi, danas vlast ima Poglavnik, koji je s nama jedno, a drugi tabor sačinjavaju svi oni, koji novo vrijeme ne će shvatiti, i koji činjenicu što ih Poglavnik i njegovi organi još nisu pozvali na red za njihovu rabotu, koji tu činjenicu tumače kao da su u svom bezobrazluku sigurni i da će i dalje na krvi i žrtvama sirotinje tu svoju rabotu nastavljati; danas smo dakle mi i vlast jedan tabor, a drugi tabor svi oni, koji su protiv vlasti ili koji svojim nepoštenjem škode i čine poteškoće našoj vlasti. Naša država doista je naša država, i sve ono što je protiv te države protiv nas je, danas krivac protiv države, krivac je protiv naroda čija je ovo država.

Tu činjenicu, da je to država naša, država hrvatskog naroda, izgleda, da su vrlo brzo shvatili oni, koji su do sad živjeli od muke hrvatskog naroda, jer su se odmah svrstali u red najljućih protivnika te države. Ali tu činjenicu kao da ne shvaćaju oni koji nam danas, ako vide da nam je u čemu teško, dolaze i te naše teškoće nastoje iskoristiti, da nima izazovu u nama mržnju, odvraćanje od naše države, koji nam te teškoće navode kao razlog da budemo protiv svoje države.

*Ne znaju ni sami kako se varaju. Da je nama i sto puta teže nego što nam je doista sada, oni ne znaju, da bi smo mi i onda samo sto puta više voljeli Nezavisnu našu Državu Hrvatsku nego što je volimo sada. Ona je država naša i teškoće samo nas još više s njome povezuju. Mi i Poglavnik jedno smo, hrvatski narod od njegove države nitko i ništa ne može otkinuti, hrvatski narod sa svojim Poglavnikom svoj put nastavlja. Ali jao onima koji bilo čime **čine da taj put bude teži!***

Pred četrnaest godina

Nastup Dra. Ante Pavelića u Skoplju

na makedonskom procesu 7. prosinca 1928.

Rekli smo već, da su se sve glavne predradnje za osnutak Ustaškog pokreta odigrale već godine 1927. kad je Dr. Ante Pavelić nastupio pred javnost najprije kao oblasni, a zatim i narodni zastupnik. Poglavnik je već tada odlučno obračunao s politikom strančarstva, osvjedočivši se, da je strančarstvo najveća rak-rana Hrvata i da ni najbolja stranka u svom uskom djelokrugu i unutar stranačkog, pravdaškog okvira, ne može Hrvatskoj donijeti slobodu i nezavisnost. S toga je poduzimao sve moguće, da se već sada stvore svi preduvjeti za osnivanje jednog općenarodnog, hrvatskog oslobodilačkog pokreta, čiji su početci bili u organiziranju Starčevićanske mladeži.

Istodobno sa samim okupljanjem svih borbenih snaga u Hrvatskoj, Poglavnik je radio i tražio veza izvan Hrvatske, tražeći — posve opravdano — prijatelje i saveznike kod neprijatelja Srbije. Nije stoga čudo što se je najspremnije odazvao pozivu utamničenin macedonskih rodoljuba, koji su ga zamolili, da na predstojećoj glavnoj raspravi u Skoplju preuzme njihovu obranu.

Odlučiti se na ovakav korak, mogao je i htio učiniti samo čovjek kova Pavelića, odlučni i neustrašivi borac. Braniti u ono vrijeme uhićene mučenike Macedonije, po kojoj je divljala i nemilosudno gazila čizma srbijanskih žandara, zatirući i ubijajući sve što je živo, dirnuti u nasilničku politiku Srbije u Macedoniji, značilo je dirnuti u gnijezdo stršena, značilo je otvoreno izložiti život. Poglavnik se je prihvatio te obrane, jer je iskreno htio pomoći utamničenim mučenicima, jer je htio pomoći patničkoj Macedoniji i jer je svijet želio još jednom upozoriti na zvjerske zločine Srbije, koja je tlačila jednako Macedonce kao i Hrvate. Poglavnik se je već onda borio za pravedno uredjenje Evrope.

Od dana Poglavnikovog nastupa u Skoplju započela je iskrena suradnja Hrvata i Macedonaca, koja se je tokom dugogodišnje revolucionarne borbe protiv zajedničkom neprijatelju bila sve više učvrstila. Od tog vremena započela je medjutim i strašna mržnja cjelokupnog velikosprstva na Dra. Pavelića, u kojem je ono vidjelo svog budućeg najopasnijeg neprijatelja i kojeg je to velikosrpstvo kroz 13 godina nebrojeno puta htjelo lišiti života.

Nastup Dra. Ante Pavelića na raspravi u Skoplju, koja je započela početkom prosinca 1927., bio je popraćen raznim dogodovštinama i novinarskim uštipcima. Poznati su na pr. napadaji srbijanskog novinstva na Dra. Pavelića, koji je na jednom objedu u Skoplju, kad su mu donijeli jestvenik navodno izjavio, da ne razumije čitati ćirilice i uzrujavali se, što jedan narodni zastupnik »ne ume srpski«. Dr. Ante Pavelić se nije medjutim osvrtao na ove novinske primjedbe. On je na samoj raspravi nastupio odlučno, neustrašivo, a u slobodno vrijeme šetao je po skopljanskim ulicama, gdje je na njeg na svakom koraku vrebala smrt.

Njegov veliki obranbeni govor održan dne 7. prosinca, povijesni je dokaz njegovoga rodoljublja, političke pronicavosti, muževne neustrašivosti i braniteljske spreme. Poznato je, da su se mnogi Srbijanci na toj raspravi čudom čudili, kako netko može održati ovako dugačak i dubok govor, a da si ga prije ne napiše!

S ovim svojim nastupom pobudio je Dr. Pavelić veliko oduševljenje medju macedonskim rodoljubima i u bugarskom narodu, a u svijetu je stekao glas umnog političara i vještog branitelja. Poglavnik je došao u Skoplje 7. prosinca u jutro i odmah preuzeo dužnost branitelja. Velika rasprava protiv macedonskih sveučilištaraca već je u toku. Državni odvjetnik traži smrtnu osudu za sve optužene. Položaj je optuženika vrlo nepovoljan. U tom času rodbina četvorice optuženih sveučilištaraca, (Karadjića, Hristovića, Miševića i Hadži-Kimovića) koja je pozvala Poglavnika za branitelja, strepi nad životima svojih dragih.

Dolazak Poglavnika u sudnicu pobudio je veliku pozornost medju optuženima, a njegovo mirno i odlučno držanje i nastup pobudio je zanimanje medju publikom. Izmučeni optuženici kao da su oživjeli, vidjevši svoga branitelja. Nakon teškooptužujućeg govora državnog odvjetnika svi su s najvećom znatiželjom očekivali govor Dr. Ante Pavelića. U najvećoj tišini dr. Pavelić započeo je svoj govor, u kojem je na njemu svojstveni način branio optužene macedonske rodoljube i u kojem je zatražio od suda da riješi krivnje njegove štićenike i koji je završio slijedećim riječima: »Pustite ove mlade ljude kući. Pustite ih, jer ih narod treba. Treba njihove sile, treba njihove tjelesne i duševne sile. Pustite ih domovima, ... jer će biti od koristi svima. S njihovim sudjenjem ne će se osigurati država, ne će biti udovoljeno pravdi.«

Poglavnikov govor učinio je dubok utisak čak i na suce i trojica od četvorice branjenih po dru. Paveliću, bila su riješena optužbe. U ovom velikom govoru, održanom pred punih 14 godina, Poglavnik je na najvidljiviji način nastupio kao iskren rodoljub, kao prijatelj mučenice Macedonije, kao zagovaratelj pravde i pravednog uredjenja Evrope, one i onakve, kakva se danas stvara.

> **»U hrvatskim državnim i narodnim poslovima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ne smije odlučivati nitko, tko nije po koljenima i po krvi član hrvatskoga naroda. Isto tako ne smije o sudbini hrvatskoga naroda i hrvatske države odlučivati ni jedan strani narod ni država«.**

Uz borbu za nezavisnost Hrvatske, on se je istodobno borio i za druge potlačene narode u takozvanoj Jugoslaviji, te je tu borbu odlučno i bez obzira nastavio sve do godine 1941., kada je njegovom zaslugom uspostavljena Nezavisna Država Hrvatska. Uzevši u obzir činjenicu, da je istodobno oslobodjeno i pučanstvo Macedonije, s čijim je predstavnicima dr. Pavelić kroz 14 godina iskreno i saveznički suradjivao, njegov nastup u Skoplju godine 1927., dakle pred 14 godina, dobiva danas još veće povjesno značenje.

Poglavnikov nastup u Skoplju bio je istodobno i jedan od njegovih prvih nastupa u svijetu. Uz načelnu izjavu, koju je on u ime Hrvatskoga Bloka pročitao u beogradskoj Skupštini, uz sav ostali njegov rad u drugoj polovici godine 1927., i taj govor, i ta obrana u Skoplju, doprinijela je mnogo, da svijet u dru. Paveliću upozna ne samo vještog branitelja, nego i umnog političara, koji će u skoroj budućnosti odigrati jednu od najvidljivijih uloga u Evropi.

(Bz.)

IZ USTAŠKIH REDOVA

U KARLOVCU

Odmah poslije dolaska novog ustaškog stožernika poručnika Poglavnikove tjelesne bojne Ivića u Karlovac, započele su pripreme za osnutak ustaške bojne. Rad oko pripremanja povjeren je nastavniku Žiliću i naskoro se moglo pristupiti osnivanju ustaške bojne. Za bojnu se prijavio veći broj Karlovčana i već se vrši podjela na satnije i jedinice i naskoro će se započeti redovitim radom.

Usporedo s tim radom novi stožernik nastoji, da provede što bolju organizaciju ustaškog pokreta i u samom Karlovcu i na području velike župe Pokupje. U tu je svrhu obišao cijelu veliku župu, a u samom gradu Karlovcu postavio je pouzdanike u ustaški stožer i tako se započelo radom. U nedjelju 30. studenog održano je nekoliko sastanaka, na kojima se raspravljalo o ustaškom radu na području velike župe Pokupje.

Osobita je briga posvećena promičbi ustaškog pokreta i osnovan je odio za promičbu i na tom odjelu održano je već više sastanaka s predstavnicima radnika, da bi se i u Karlovcu održavale usmene novine za radnike. Radu se već pristupilo, pa će se ta zamisao moći brzo ostvariti, da se na taj način može vršiti uspješna promičba ustaške misli medju radnicima.

U SARAJEVU

Ustaški stožernik velike župe Vrhbosna Marko Mihaljević održao je 26. studenog u Sarajevu ustaški sastanak, na kojem je održao veći govor o značenju ustaškog pokreta i u tom govoru istaknuo je ove misli:

Ustaški je pokret etičan i moralan i po strogim ustaškim načelima mora svaki ustaša biti čist i samo dostojni mogu stupiti u ustaške redove. Ustaša mora biti uzor-čovjek i uzor Hrvat. Svako nečasno djelo ustaše kažnjava se po ustaškom propisu i postupku i kaznom smrti. Stega, red, požrtvovnost, bratstvo, čast i poštenje, to su one vrline bez kojih nitko ne može ući i održati se u velikoj ustaškoj obitelji. Bog, domovina i Poglavnik su tri najveće svetinje svakog ustaše. Samo oni, koji su spremni vjerovati i ispovijedati ove svetinje, te za njih prinijeti svaku moralnu žrtvu, pa i sam život. Samo takvi će se primati u ustaške redove.

U SV. IVANU ZELINI

U kotaru sv. Ivan Zelina vrši se uspješno ustrojstvo pripremne ustaške bojne. U samom mjestu Sv. Ivan Zelina odjel je već dobro napredovao u vojničkoj naobrazbi, pa je već izvršeno i prvo bojno gadjanje.

Ustaška mladež organizira akciju zimske pomoći i na Nikolinje će se vršiti podjela pomoći onima, koji su najpotrebniji.

U BJELOVARU

Na području velike župe Bilogora započelo se osnivanjem pripremnih ustaških bojna, odmah nakon dolaska novog stožernika Stjepana Pižete. Već 15. studenog položila je prva satnija ustaške pripremne bojne zakletvu, a 23. studenog druga.

Sa strane stožera posvećuje se naročita pažnja ustaškoj promičbi. Po svim dijelovima grada postavljeni su megafoni, kojima se prenose emisije zagrebačke krugovalne postaje, a naskoro će se započeti i vlastitom promičbom.

U VARAŽDINU

Tabor muške i ženske ustaške mladeži u Varaždinu priredio je veliku sabirnu akciju u korist zimske pomoći. Kod ovog sabiranja gradjanstvo se pokazalo vrlo susretljivo, shvativši značenje socijalne dužnosti. Uspjeh je bio dobar i od sakupljenih priloga podijelit će se pomoć najsiromašnijima. Osim ovog sabiranja tabor ustaške mladeži priredio je akademiju i dobitak od te priredbe namijenjen je zimskoj pomoći.

U KOPRIVNICI

Nedavno je u Koprivnici započeo tečaj ustaške mladeži koprivničkog kotara. Do ovoga tečaja došlo je željom samih članova, koji su osjećali potrebu da se što bolje izobraze u duhu ustaških načela. Te tečajeve posjećuju mladići i djevojke iz Koprivnice i iz svih mjesta koprivničkog kotara, a osobito iz sela Mučna i Rijeke. Tečaj će trajati dvije sedmice i u njima će polaznici steći prvu organizacijsku naobrazbu. Osim obuke posvećena je pažnja tjelovježbi i športu. Uz stručno organizacijska pitanja obradjuju se ustaška načela, razvoj ustaškog pokreta, zdravstvo i sociologija. Svrha je tečaja, da se polaznicima pokaže rad, kojeg će svaki pojedinac obavljati u ustaškim redovima.

U SENJU

U Senju je održan rojnički tečaj ustaške mladeži i nakon tečaja je održan rojnički ispit. Prije samog tečaja održan je polaznicima kraći govor, a nakon toga su svi pristupili ispitu.

OBAVIJEST USTAŠKIH LOGORA ZAGREB I. i II.

U posljednje se vrijeme primjećuje, da mnoge osobe nose nepovlasno ustašku odoru. Ustaški logori Zagreb I. i II. upozoravaju stoga sve one, koji tu odoru nose, a da za to nemaju prava i dozvole na »O d r e d b u o n o š e n j u i u p o t r e b i U s t a š k e o d o r e« objelodanjenu 3. srpnja 1941. Posebno upozoravamo na točku 3. pomenute odredbe, iz koje proizlazi, da je svatko dužan dokazati pripadništvo Ustaškom pokretu, te pravo na nošenje ustaške odore p o s e b n o m i s k a z n i c o m.

Ovi će ustaški logori budno paziti, da se poštiva gornja odredba, a prekršitelji će snositi najteže zakonske posljedice, kako to propisuje točka 12. spomenute odredbe. (Svako nepovlasno nošenje ustaške odore smatra se zločinom proti probitcima naroda i države, pa će onaj, tko to učini, biti kažnjen po odnosnom zakonu, a koji predvidja i samu smrtnu kaznu).

Opaženo je nadalje, da mnogi ustaški dužnostnici nose ustašku odoru nepropisno, pa ove upozoravamo na točku 6. iste odredbe, iz koje proizlazi, da se u Ustaškoj vojnici nosi kapa bez štitnika, dok su ustaški dužnostnici i dužnostnici Ustaške nadzorne službe obvezatni nositi kape sa štitnikom.

Kako je nepovlasno nošenje ustaške odore uzelo maha, bit će ovi ustaški logori prisiljeni odrediti organe, koje će ovlastiti, da mogu od svakoga, bez obzira na njegov položaj, zatražiti posebnu iskaznicu, kako se traži spomenutom odredbom, a svaku će se osobu sa područja grada Zagreba, koja se zateče, da nepovlasno nosi ustašku odoru predvesti u prostorije ustaških logora Zagreb I. i II., gdje će joj se odora na bolan način oduzeti.

Već smo u par navrata bili objelodanili putem tiska, da se članovima »Ustaše, Hrvatskog Oslobodilačkog Pokreta« smatraju samo oni istomišljenici, koji propisno ispune upisni list u Pokret, te ga sa dvije slike, veličine 6:9 predaju svom područnom taboru, dok se sve druge osobe, koje to nisu učinile ne će smatrati članovima »Ustaše — Hrvatskog Oslobodilačkog Pokreta«, bez obzira na to jesu li Ustašku prisegu položili prije ili poslije narodnog oslobodjenja ili su pak danas na istaknutim položajima, bez obzira radi li se o višim državnim činovnicima ili i o samoj gospodi ministrima.

Shodno gornjoj odredbi ustašku odoru imaju pravo nositi samo osobe koje su primljene u »Ustašu — Hrvatski Oslobodilački Pokret« i koje se na zahtjev organa mogu iskazati osobnom iskaznicom i posebnom dopustnicom za pravo nošenja ustaške odore nevojničkog značaja.

PREGLED DOGODJAJA

U domovini

— Prigodom pristupanja Nezavisne Države Hrvatske sporazumu protiv Kominterne poslao je Führer Velikog Njemačkog Reicha Poglavniku ovu brzojavku:

Preuzvišenosti Poglavniku
gospodinu dru Anti Paveliću
Zagreb

Na dan, kada je Nezavisna Država Hrvatska pristupila sporazumu protiv komunističke internacionale, šaljem Vašoj Preuzvišenosti moje najiskrenije želje za Vaše osobno dobro i uspješni razvitak hrvatskoga naroda.

Adolf Hitler

Poglavnik je zahvalio Führeru ovom brzojavkom:

Njegovoj Preuzvišenosti Vodji Velikog Njemačkog Reicha
Adolfu Hitleru
Berlin

Führer! Primite moju najiskreniju zahvalnost kao i onu hrvatskog naroda za tople pozdrave prigodom pristupa Nezavisne Države Hrvatske sporazumu protiv komunističke Internacionale. Mi ćemo ispuniti svoju dužnost do skrajnje žrtve.

Uvjeravajući Vas o najdubljem poštovanju prema Vama, Führer, kao i prema njemačkom narodu.

Ante Pavelić

— Poglavnik je primio prve domobranske dušobrižnike, koji su pred njim položili prisegu. Poslije upravljenog im govora u kojem Poglavnik ocrtava njihovu dužnost i veličinu dužnosti kao vojnih svećenika, kojima je povjerena zadaća da vrše duhovno izgradjivanje onih, na kojima stoji sigurnost i opstanak države, obavljena je prisega, a poslije toga Poglavnik se je s njima zadržao u razgovoru te je iznio ove misli:

Mladi ljudi će osjetiti blagotvorno djelovanje vaše pastve. Mladi ljudi bezuvjetno trebaju duhovni život, a toga trebaju napose u vojničkom zvanju. Najbolje znadete vi, koji ste po svom zvanju dnevni svjedoci smrti, koji dajete utjehu čovjeku u zadnjem času ovozemnog života kako ljudi provode svoj čitavi život. Neki ga provode u veselju i lagodnosti, a neki u brizi i trpljenju. Ali, kad se približi čas obračuna pred Svevišnjim, onda svatko u srcu dobije jedan posebni osjećaj. A vojnik stoji uvijek pred smrću, vojnik je žrtvovan smrti, jer gradjaninu u širokom smislu riječi je dužnost živjeti i raditi za domovinu, a vojnikova je dužnost poginuti za domovinu i zato vojnik stoji uvijek pred otvorenim grobom. Zato im je vaša duhovna veza izmedju smrtničkog života i Svevišnjega najpotrebnija.

— Hrvatski su likovni umjetnici bili primljeni od Poglavnika. Došli su sa željom, da i oni ponude svoju suradnju i tako odaju svoju zahvalnost za njegovo veliko djelo. Poglavnik je u svojim riječima naglasio, kako su baš Hrvati umjetnici u prošlosti svojim radom i stvaranjem pronosili ime i slavu hrvatskoga naroda. Poglavnik i ustaška Hrvatska bit će uvijek potpor umjetničkog stvaranja, a umjetnost mora biti pristupačna svima.

— Ministar za obrt, veleobrt i trgovinu uputio je poziv čitavom hrvatskom seljaštvu, da i ono doprinese najviše što može, na osiguranju prehrane pučanstva, te ustaša i domobrana, koji se bore i čuvaju mu mir i red i sigurnost države. Ministar ih poziva, da ne prodaju svoje proizvode pojedincima, koji bi i skuplje plaćali, već samo Državnim zajednicama za stoku i stočne proizvode. Svi, svaki pojedinac mora pokazati danas poslušnost i samoodricanje od uživanja svega onoga, što drugi nema, a potrebno mu je za život. Zajednička samo suradnja sviju jedino nam je jamstvo za željeni red i napredak.

— Poglavnik je potpisao zakonsku odredbu o položaju državnih službenika, njihovim berivima te mirovini činovnika, dočinovnika i podvornika. Tom je novom odredbom došla do izražaja misao boljeg i pravednijeg društvenog uredjenja.

— Poglavnik je zakonskom odredbom dao ovlaštenje državnom rizničaru za izdavanje rizničkih navjernica u visini od 3 milijarde Kuna.

— U znaku učvršćivanja Bloka antikominterne, u Zagrebu je na svečan način otvorena izložba »Borba udružene Europe na istoku«, koja nam pokazuje veliku djelatnost savezničkih sila u borbi protiv najvećeg neprijatelja čovječanstva.

U svijetu

— 25. studeni je povijesni dan. U Berlinu su se sastali predstavnici brojnih evropskih naroda i država, da u okviru potpisa pakta protiv Kominterne izmedju Njemačkog Reicha i Japana stave svoj potpis na produljenje pakta, odnosno izvrše pristup svojih zemalja ovome paktu, da bi u vanjskim načinom izrazili svoju volju, da se bore protiv razornih boljševičkih sila u svijetu, ma gdje se i u kojem obliku pojavile. Paktu protiv Kominterne pristupile su ubrzo nakon podpisa od strane Njemačke i Japana takodjer i Italija, Madjarska, Mandžukuo i Španjolska, a danas je pristupila i većina ostalih evropskih država, a medju njima i Nezavisna Država Hrvatska.

— Tom svečanom državnom činu u Berlinu prisustvovao je od strane Nezavisne Države Hrvatske ministar vanjskih poslova, koji je bio primljen u audijenciju kod Vodje Reicha Adolfa Hitlera. Führer je našeg ministra odlikovao Velikim Križem reda Njemačkog Orla s lentom.

— U okviru podpisivanja pakta protiv Kominterne njemački ministar vanjskih poslova von Ribbentrop održao je veliki i značajni govor, u kojem je opširno iznio borbu protiv komunizma, neprijatelja Nove Evrope. Ali Nova Evropa kroči napred bez zadržavanja. Naš je kontinent postao nesavladiv, sve jedinstveniji i s okupljenim snagama svih naroda, a providnost koja je do sada blagoslovila ovu borbu bit će i nadalje uz pravednu borbu do konačne pobjede.

S ratišta

— Njemački nam službeni izvještaji govore o velikom junaštvu i spremnosti hrvatskih dobrovoljaca na istočnom ratištu.

Berlin, 27. studenoga. Službeno se objavljuje:

Zapovjednik hrvatske lovačke skupine na Istočnom bojištu, zrakoplovni potpukovnik Džal, izvojevao je do 10. studenog o. g. u borbama sa sovjetskim zrakoplovstvom četiri pobjede nad neprijateljskim zrakoplovima.

U redovima hrvatskih zrakoplovaca izazvao je ovaj veliki uspjeh njihovog zapovjednika silno veselje, koje s njima dijele njihovi njemački i ostali saveznički drugovi.

Zagreb, 24. studenoga. Zapovjednik jedne naše bombarderske skupine, na položajima na srednjem dijelu Istočnog bojišta, izvještava slijedeće:

Zrakoplovni poručnik Veličan oborio je dne 6. o. mj. sa svojim bombarderom 2 sovjet. lovačka aparata u jednom lijetu. Taj jedinstveni uspjeh posade našeg spomenutog bombardera potvrdjen je i službeno.

Zrakoplovni stručnjaci ističu, da inače lovački zrakoplovi imaju zadaću, da obaraju bombardere, a ovdje je naš bombarder sa svojom hrabrom i dobro izvježbanom posadom oborio dva sovjetska krilaša.

— U prostoru Moskve osvojeno je novo područje. Grad Solnečnogorski, 50 kilometara sjeverozapadno od Moskve, pao je u njemačke ruke.

U zajedničkoj borbi protiv komunizma

Pristup Hrvatske savezu protiv Kominterne

(id) Kad je u svoje vrijeme (25. studenoga 1936.) podpisan u Berlinu izmedju Njemačkoga Reicha i Japana sporazum protiv Kominterne (komunističke internacionale), rijetki su ljudi slutili do kolikih će se razmjera razviti ovaj sporazum i kakovo će ogromno značenje s vremenom zadobiti. U ono vrijeme još su medjunarodne prilike bile prilično mutne. S jedne strane bile su države, u kojima se je podržavao stari već preživjeli individualističko-novčarski sustav, s druge strane bila je tu boljševička Rusija, čiji je društvovni sustav bio tobože opreka individualno-novčarskom sustavu. Na trećoj pak strani nalazile su se države, u kojima su mladi nacionalizmi, obilježeni značajnom ravnotežom prava pojedinca i zajednice, pokazivali svijetu novi put, kojim treba krenuti, ako želi izaći iz nesnosnog i preživjelog liberalističko-novčarskog sustava, a da ne zapadne u boljševički kaos i divljaštvo. Kažemo, da su prilike bile mutne, a to radi toga, jer se mnoge, pogotovo europske države, nisu u ono vrijeme još pravo ni pokušale odlučiti na koju će stranu. Svakako je bila činjenica, da se je stari novčarsko-glavničarski društvovni sustav lomio, kako pod težinom prilika, tako i naučno. S druge je strane komunizam kao pokret, koji se htio proširiti po cijelom svijetu, a našao svoju odskočnu dasku u Rusiji, rovario u svim državama svijeta preko svojih što javnih, što tajnih organizacija, koje su sve imale svoju središnjicu u Moskvi pod imenom Kominterne. Boljševici su baš u to vrijeme razvili preko

podružnica Kominterne u svim državama svijeta, a naročito Europe neobično živu promičbu, iskorišćavajući ondašnje teške gospodarske prilike, u kojima se nalazio cijeli svijet, a koje su bile posljedica velike novčarske, veleobrtne, a i poljodjelske krize već tamo od 1930. godine. Stari preživjeli sustav nije mogao riješiti novopostavljenih društvovnih pitanja, a boljševička promičba upravo je narivala svijetu komunizam, predstavljajući ga kao »mesijansku misao«, koja će stvoriti »raj« na zemlji.

U to tužno doba već su u mnogim zemljama bili ojačali nacionalistički pokreti, koji su pokazivali svijetu pravi put. Kako je boljševička opasnost bivala iz dana u dan sve jačom, to su se prve Njemačka i Japan javno i u savezu postavile protiv navale boljševičkog divljaštva putem sporazuma, koji je poznat pod imenom »Pakt protiv Kominterne«. U tom sporazumu rečeno je, da ga države podpisnice stvaraju u saznanju, da je cilj komunističke internacionale razaranje postojećih država i u uvjerenju, da uplitanje Kominterne u unutrašnje prilike naroda ne ugrožava samo njihov unutrašnji mir, nego i svjetski mir uopće. Zato su države podpisnice zaključile, da se medjusobno obavješćuju o djelatnosti komunističke internacionale, da se savjetuju o potrebnim obrambenim mjerama i da iste provode u uskoj suradnji. Ujedno su pozvane i ostale države, čiji je unutrašnji mir bio ugrožen razornim radom komunističke internacionale, da pristupe ovom sporazumu, koji je bio zaključen na pet godina.

Na 6. studenoga 1937. pristupila je paktu protiv Kominterne i fašistička Italija, koja je pod vodstvom Ducea još prije 20 godina povela borbu protiv boljševizma. Pristup fašističke Italije podpisan je u Rimu. Na taj način udaren je bio temelj velikoj suradnji na svjetsko-političkoj pozornici, koja je kasnije dobila stvaran oblik saveza u sustavu Trojnog pakta.

Poslije su sporazumu protiv Kominterne pristupile Španjolska, Madjarska i Mandžukuo.

Na 25. studenoga o. g. isticao je rok, na koji je sporazum sklopljen. I baš se dogodilo, da se pred petu godišnjicu ovoga sporazuma moralo ne samo putem promičbe i pobijanja komunizma u vlastitim zemljama, nego i putem rata oduprijeti boljševičkoj bujici, koja je zaprijetila cijeloj uljudbenoj Europi, da je baci u kaos i propast. I ne samo što su sile podpisnice sporazuma protiv Kominterne obnovile ovaj sporazum, nego su tome sporazumu osim njih pristupile prigodom njegove obnove i druge europske države, kao Nezavisna Država Hrvatska, Bugarska, Rumunjska, Slovačka, Finska, Danska, a i nacionalna kineska vlada. Time su se ove države svrstale u neprobojnu frontu protiv boljševičkog barbarstva.

Za nas Hrvate ima pristupanje sporazumu protiv Kominterne posebno značenje. Mi smo za vrijeme 22-godišnjeg robovanja srpskoj tiraniji bili naročito izloženi komunističkoj promčbi. Beogradski vlastodršci namjerice su dopuštali širenje komunističke promičbe u hrvatskim krajevima. Imali su oni za to poseban razlog. Njima je bilo u probitku, da se hrvatske narodne snage rastvaraju, da se razbija jedinstvo hrvatskoga naroda, a naročito da se suzbije nacionalistički hrvatski pokret, koji im je bio opasan. Oni su znali, da je komunizam zakleti neprijatelj nacionalizma uopće, pa su i hrvatski nacionalistički pokret htjeli oslabiti na taj način, što su dopuštali i čak podupirali komunističku promičbu u našim krajevima. S druge strane radili su to i zato, da nas pred našim velikim susjedima i prirodnim saveznicima nacionalsocijalističkom Njemačkom i fašističkom Italijom prikažu kao narod, zaražen komunizmom.

> Onaj koji misli, da će u Hrvatskoj državi živjeti, a židovskom boljševizmu i Moskvi služiti, mora znati, da će mu glava pasti.
>
> **POGLAVNIK**

Medjutim sva ta nastojanja beogradske tiranije nisu imala nikakvoga većeg uspjeha. Hrvatski nacionalistički pokret sve je više jačao i on je uz pomoć naših velikih saveznika uspio srušiti srpsku tiraniju i uspostaviti Nezavisnu Državu Hrvatsku. Nije prošlo ni tri mjeseca od uspostave Nezavisne Države Hrvatske, a već je na istoku došlo i do povjesnog obračuna izmedju mladog europskog nacionalizma i boljševičkog barbarstva. Hrvati su odmah i djelom pokazali, da su nepokolebivo uz frontu, koja se bori protiv boljševizma. Na poziv našeg Poglavnika brojni su se hrvatski dobrovoljci odazvali, da svoju krv žrtvuju za obranu europske uljudbe. I kad je Nezavisna Država Hrvatska na 25. prošlog mjeseca pristupila u Berlinu u kolo država, koje su se zavjetovale na borbu protiv zakletog neprijatelja čovječanske uljudbe, onda je to bila samo formalna potvrda svega onoga, što je hrvatski narod do sada osjećao i radio. Hrvatska se je tim svojim činom podpuno i neopozivo svrstala u red država, koje će nakon pobjede urediti svijet na novim temeljima, prožetima pravdom. U tom novom redu imat će i Nezavisna Država Hrvatska dolično mjesto.

Ženska loza ustaškog pokreta

Zagreb, 18. studenog. Poglavnik Dr. Ante Pavelić izdao je odredbu o osnutku »Ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta«. Odredba glasi:

Točka 1.

U smislu toč. 13. Ustaškog ustava te u smislu postojećih odredaba i propisa odredjujem ovim osnutak »Ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta«.

Točka 2.

Ženska loza hrvatskog ustaškog pokreta ima se postrojiti na području cjelokupne Nezavisne Države Hrvatske i to po uzoru ostalih ustaških organizacija.

Točka 3.

Na području svake općine postraja se tabor ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta.

Točka 4.

Na čelu svakoga tabora bit će imenovana tabornica s potrebnim brojem tabornih pobočnica. Svi tabori u jednom kotaru uključivši tabor sjedišta kotara sačinjavaju logor dotičnog kotara, kome stoji na čelu imenovana logornica, dočim logor kao posebna organizacija članova ne postoji, već je samo skup svih tabora. Skup svih tabora, to jest svi logori na području Velike župe sačinjavaju stožer ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta s imenovanom stožernicom i potrebnim brojem pobočnica.

Točka 5.

U gradu Zagrebu postrojavaju se četiri tabora i to: Prvi tabor sjeverno od Maksimirske ceste, Vlaške ulice, Jurišićeve ulice i Jelačićeva trga na prostoru izmedju ulice Pavla Radića i Jurjevske ulice, te istočne medje gradske občine; Drugi tabor od Maksimirske ceste, Vlaške ulice, Jurišićeve ulice i Jelačićeva trga na prostoru izmedju Gajeve ulice, Miramarske ceste Paromlinske ceste, te istočne medje gradske občine; Treći tabor sjeverno od Ilice na prostoru izmedju ulice Pavla Radića i Jurjevske ulice, te zapadne medje gradske občine; Četvrti tabor južno od Ilice na prostoru izmedju Gajeve ulice, Miramarske i Paromlinske ceste, te zapadne medje gradske občine. Prvi i drugi tabor sačinjavaju prvi logor, a drugi i treći tabor sačinjavaju drugi logor, dok oba logora sačinjavaju stožer grada Zagreba.

Točka 6.

U smislu točke 8. Ustaškog ustava imenovao sam povjerenicom za provedenje postrojbe ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta ustašicu prof. Irenu Javor iz Zagreba, koja ima sve potrebno za postrojenje ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta provesti i odnosne prijedloge za imenovanje dužnostnica Glavnom Ustaškom Stanu podnijeti.

Točka 7.

Članicama ženske loze Hrvatskog ustaškog pokreta u pojedinim taborima mogu postati sve žene Hrvatice koje usvajaju podpuno ustaška načela, te su spremne za probitke hrvatskog naroda i Nezavisne Države Hrvatske u smislu ustaškog ustava, ustaških načela i propisa požrtvovno raditi, a koje se nisu ničim do sada o hrvatsku narodnu čast ogriješile, te konačno koje bilo svojim dosadanjim radom bilo svojim značajem i moralnom vrijednošću pružaju jamstvo, da će se u svemu ustaških načela i ustaške prisege nepokolebivo držati.

Točka 8.

Prisega koju članice ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta polažu glasi: »Zaklinjem se Bogom svemogućim i svime što mi je sveto, da ću se držati ustaških načela i pokoravati propisima, te da ću izvršavati sve naloge Poglavnika i po njemu postavljenih dužnostnica, i da ću svaku povjerenu mi tajnu najstrože čuvati.

Zaklinjem se, da ću u redovima ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta raditi za hrvatski narod i za Nezavisnu Državu Hrvatsku, na svakoj zadaći, koja bude ženskoj lozi hrvatskog ustaškog pokreta povjerena i napose na polju primicanja čestitoga društvovnoga života i dobrotvornoga rada. Ako se ogriješim o ovu prisegu, svijesna si svoje odgovornosti za svaki svoj čin i propust, prožeta osvjedočenjem ustaške dužnosti, ima me stići kazna propisana ustaškim propisima.

Tako mi Bog pomogao! Amen!«

Točka 9.

Čim se provede postrojba ženske loze hrvatskog ustaškog pokreta, i čim to bude posebnom odredbom proglašeno, ima prestati djelovanje svih postojećih ženskih društava na području Nezavisne Države Hrvatske, koja su osnovana sa zadaćom iste ili slične vrsti.

Ova odredba zadobiva pravnu moć odmah.

Dano u Glavnom Ustaškom Stanu, dne 17. studenoga 1941.

Za Dom — Spremni!

Poglavnik:

Dr. ANTE PAVELIĆ, v. r.

STRIJELJAN ŽIDOV ZBOG ODVRATNOG ZLOČINA

Ministarstvo unutarnjih poslova izdalo je ovaj

OGLAS

Po Pokretnom prijekom sudu u Zagrebu osudjen je dana 25. studenoga 1941. na kazan smrti strijeljanjem Oskar Weiss, trgovac, star 53 godine, Židov iz Dalja, oženjen bez djece, što je tokom mjeseca rujna i listopada o. g. višekratno radi zadovoljenja svoje tjelesne pohote javno poduzeo bludne čine u pripremi silovanja nad jednom 14 godišnjom i jednom 15 godišnjom djevojčicom, obadvijema Arijevkama, rkt. vjere.

Osuda nad njim izvršena je strijeljanjem 26. studena 1941.

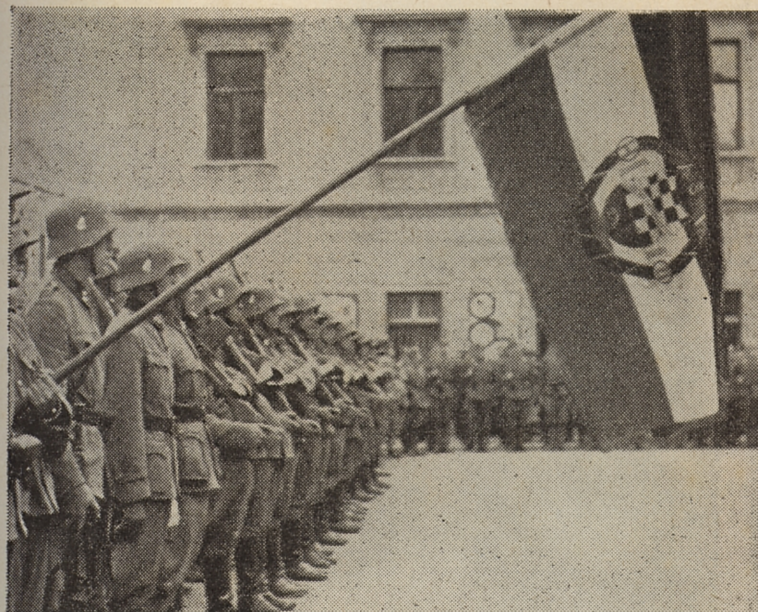
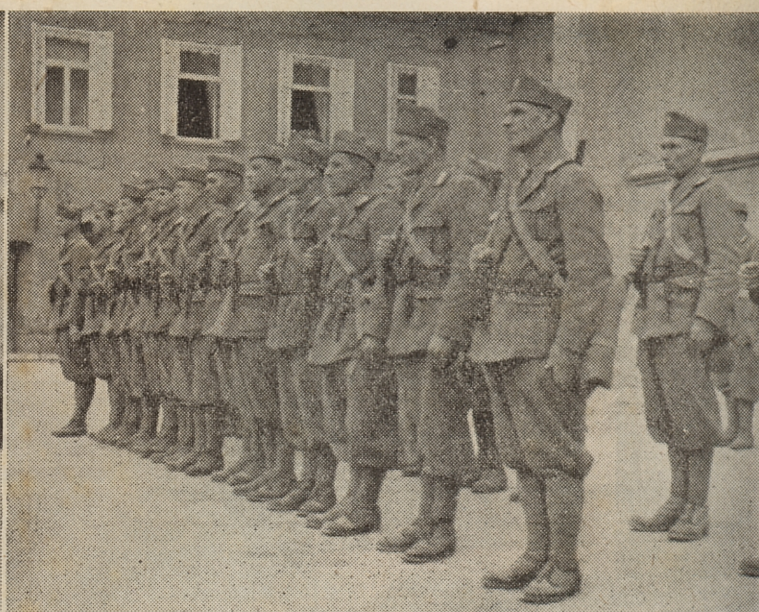
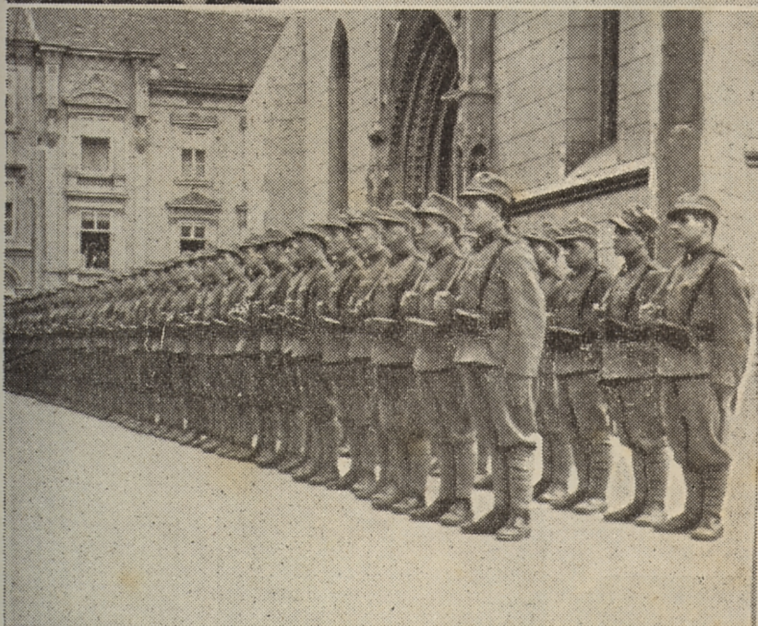
Iz Ministarstva unutarnjih poslova

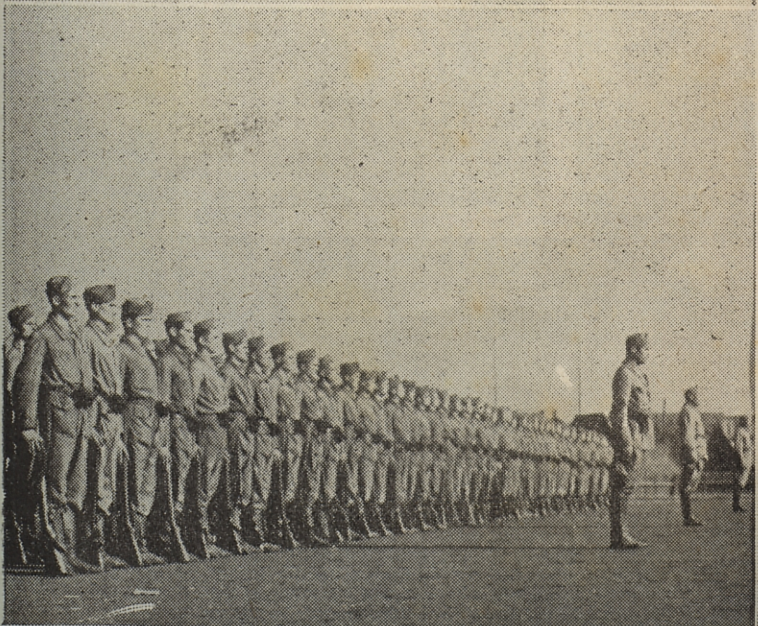
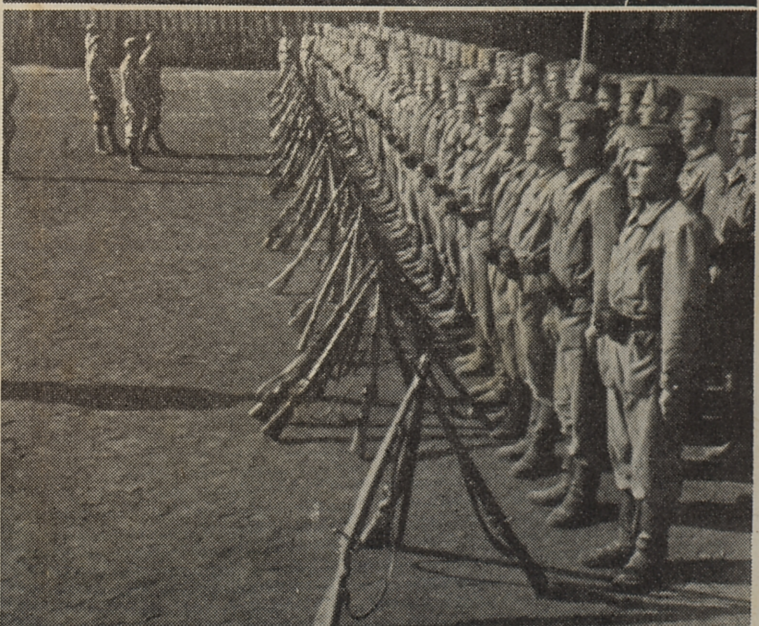
Hrvatski radnici! Naglašujem to, ističem to ovdje pred vama i pred cijelim hrvatskim narodom, hrvatski radnik nije se dao zavesti od te tudjinske promičbe. Hrvatski radnik shvatio je, da je danas u Nezavisnoj Hrvatskoj Državi, da nije vrijeme boljševičkih agenata, nego da je vrijeme hrvatskog radnika. Shvatio je, tako radi i tako postupa. Zato neka mu bude ovdje izrečena hvala i čast.

POGLAVNIK

hrvatskim radnicima

»Ustaša« vijesnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. Izdaje Glavni Ustaški stan. Predstavnik i ravnatelj: Mijo Bzik, poglavni pobočnik. Urednik Stanislav Polonijo, ul. biv. Kr. Marije 2. Brzoglas: 24-371. — Uprava: Starčevićev trg br. 6; brzoglas 48-60; ček. račun 30.499. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 3.— Kune. — Predplata: mjesečno 12.— Kuna, četvrgodišnje 35.— Kuna, polugodišnje 70.— Kuna godišnje 140.— Kuna. — Tisak: Tiskara Matice hrvatskih akademičara, Zagreb, Ilica 54; za tiskaru odgovara Stanislav Janzon, Kustošija, Vatrogasne strube broj 8. — Rukopisi se ne vraćaju.

USTAŠKE POSTROJBE PRED POGLAVNIKOM

Vlado Sušić: **ČEŽNJA** Mario Medeot: **ŽUPLJANIN** Tošo Dabac: **DALMATINKA** Tošo Dabac: **LJEPOTICA**

